

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra mezinárodního práva

Michaela H l a d k á

**Mezinárodněprávní úprava komerčního
sexuálního zneužívání dětí**

Diplomová práce

vedoucí práce: Doc. PhDr. Stanislava Hýbnerová, CSc.

Praha, 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, a to na základě pramenů citovaných a uváděných v seznamu použité literatury.

V Praze dne

Za cenné rady a připomínky děkuji vedoucí mé diplomové práce Doc. PhDr. Stanislavě Hýbnerové, CSc.

V neposlední řadě cítím povinnost poděkovat své rodině, zejména mému druhovi a našim dcerám, kteří projevili obrovskou trpělivost a toleranci při mém studiu.

Obsah:

1. Úvod.....	1
1.1 Aktuálnost a závažnost sledované problematiky.....	1
1.2 Pohled do historie.....	2
1.3 Východiska a cíle diplomové práce.....	5
2. Mezinárodně používané pojmy týkající se komerčního sexuálního zneužívání dětí.....	7
2.1 Komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC).....	7
2.2 Syndrom CAN.....	13
3. Instrumenty mezinárodního práva týkající se trestněprávní ochrany dětí a komerčního sexuálního zneužívání dětí.....	16
3.1 Univerzální legislativní instrumenty	16
3.2 Evropské legislativní instrumenty	25
3.3 Legislativní instrumenty Evropské unie	29
4. Jednotlivé formy fenoménu.....	31
4.1 Dětská prostituce.....	31
4.2 Dětská pornografie.....	33
4.3 Obchod s dětmi.....	35
5. Implementace ustanovení mezinárodních smluv do právního řádu České republiky.....	41
6. Efektivita mezinárodněprávních instrumentů v boji proti CSEC	49
6.1 Výbor pro práva dítěte (CRC).....	49
6.2 Péče o dětské oběti.....	54
7. Závěr.....	56
Seznam použité literatury.....	59
Abstrakt.....	65
Abstract.....	66

1. Úvod

1.1 Aktuálnost a závažnost sledované problematiky

Tématem předkládané diplomové práce je komerční sexuální zneužívání dětí z pohledu mezinárodního práva veřejného. Jedná se o téma v dnešní době velmi aktuální a sledované, a to z mnoha hledisek.

Lze bezpochyby konstatovat, že dnešní společnost klade zájem o „blaho“ dítěte na jedno z prvních míst. Je tomu tak především od přijetí Úmluvy o právech dítěte (viz níže) a tento zájem má stále stoupající tendenci. Přesto lze v této oblasti sledovat řadu tabuizovaných témat a rezervy pro zlepšení situace v oblasti ochrany práv dítěte jsou stále široké.

V popředí zájmu stojí především ochrana dítěte před jakýmkoli ubližováním, tedy před fyzickým i psychickým týráním, pohlavním zneužíváním, zanedbáváním, podáváním drog, alkoholu či jiných škodlivých látek a dále rovněž ochrana před institucionálním (systémovým) týráním a sekundární viktimizací.

Především v poslední době lze sledovat zvýšený růst, a tedy i zájem společnosti o potlačování komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jedná se bezpochyby o nejzávažnější formy ubližování dětem, kde motivem pachatelů je finanční obohacení plynoucí z donucení dětí k nezákonným aktivitám, konkrétně k prostituci, dětské práci, pornografii, případně jde o nezákonný obchod s dětmi. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o nezákonné aktivity, po nichž však existuje poměrně velká poptávka v mezinárodním měřítku, mohou tyto nezákonné aktivity vést k velkému finančnímu obohacení pachatelů, a lze tedy předpokládat velký rozsah tohoto typu kriminality na dětech.

Následky tohoto typu kriminality na dětech je třeba považovat za více než závažné. Vzhledem k tomu, že osoby v dětském věku jsou nejzranitelnější skupinou obyvatelstva, nejsou většinou schopny se vyrovnat s důsledky zásahů do tělesné i duševní integrity a důsledky týrání či zneužívání si nesou po celý zbytek života. S komerční kriminalitou na dětech je rovněž úzce spojen abúzus drog či jiných návykových látek,

s jejichž pomocí jsou děti nuceny k nezákonným aktivitám. Sexuální aktivity, k nimž jsou děti nuceny, s sebou dále nesou nebezpečí přenosu pohlavních nemocí, především HIV/AIDS.

Komerční sexuální zneužívání dětí se tradičně dělí do třech oblastí. Jedná se o dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.

Není třeba dodávat, že se jedná zpravidla o kriminalitu organizovanou a vyskytující se v mezinárodním měřítku. Z tohoto důvodu je tedy nutné boj proti této kriminalitě vést především pomocí legislativních instrumentů mezinárodního práva veřejného, za pomoci mezinárodních organizací vládních i nevládních a rovněž za úzké mezinárodní spolupráce příslušných vnitrostátních orgánů.

1.2 Pohled do historie

Postavení dítěte ve společnosti se výrazně změnilo v posledním století, kdy začaly být odlišně od předchozí doby chápány jeho potřeby, požadavky, práva a jejich uplatňování. V souvislosti s tímto faktem se do popředí dostává i sledování dítěte v rodinném prostředí, kdy dochází k odklonu od názoru, že dítěti je nejlépe u jeho rodičů, kteří jej vždy milují, a jakýkoli trest, i velmi krutý, patří ke správné výchově. Od poloviny 20. století je nesprávná výchova dětí v rodinách sledována, na jevy jako je týrání, zanedbávání či zneužívání dětí obecně je poukazováno, tyto problémy se dostávají do popředí zájmu pediatrů, psychologů, sexuologů, sociologů, kriminologů a dalších vědeckých pracovníků a preventivních i represivních složek.

Naše dnešní společnost vyrůstající z tzv. západní civilizace je nepochybně pedocentrická, tj. na děti zaměřená, děti chránící a děti vysoce hodnotící. Cesta k dnešnímu postoji společnosti k dítěti a dětství byla ovšem dlouhá a složitá.

Od pravěku po celý starověk a středověk mají lidé k dítěti postoj velmi odlišný od dnešního. Dítě bylo možno zahubit při ohrožení samotné existence rodičů, kdy se stává existenční přítěží (hlad, nouze, strádání). Rovněž docházelo k preferenci pohlaví a záhubě dětí pohlaví

nepreferovaného, kterým byla děvčátka. V historii se rovněž často setkáváme s vyvražděním dětí jako s pomstou, dále s obětováním dětí. Rovněž je třeba se zmínit o různých součástech náboženských obřadů, které děti fyzicky poškozují.

V klasickém světě antiky bylo dítě bezprávným tvorem. Patria potestas ve starém Římě znamenala, že otec může s dítětem nakládat, jak se mu zlíbí, může je prodat i zabít. Obrat nastal ve 4. století po Kr., kdy dle římského zákona z roku 374 je zabití dítěte považováno za vraždu. Křesťanství dalo dítěti obdobný význam jako komukoli jinému z dospělých.

Od středověku až do 16. století trávilo dítě několik prvních let v těsném kontaktu s matkou, ve věku 6 až 7 let se stávalo malým dospělým. Od 16. století dochází postupně k proměně rodiny i pojetí dětství. Zlepšilo se hmotné zabezpečení, rodiče mají více času zabývat se dětmi. Do obecného povědomí současně vstupuje, že dítě potřebuje také určitou disciplínu. Ve druhé polovině 18. století je na dítě nahlíženo jako na naději společnosti. 19. století znamená příliv citovosti do rodinného života při současném důrazu na disciplínu dětí a autoritu otce. Od počátku 20. století se zdůrazňuje „rozumovost“ výchovy a vytváření správných návyků dítěte.¹⁾

Na mezinárodní úrovni se problematika ochrany dítěte dostává do středu zájmu přibližně od 20. let minulého století, kdy byly přijaty významné mezinárodní dokumenty týkající se ochrany dětí. Jedná se o Deklaraci práv dítěte z roku 1924, Deklaraci práv dítěte z roku 1959, Úmluvu o právech dítěte z roku 1989 včetně následně přijatých opčních protokolů. Z dalších mezinárodněprávních dokumentů jmenujme alespoň Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, Haagské úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, Úmluvu č. 182 Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce,

1) Blíže viz *Dunovský/Dytrych/Matějček a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, Grada Publishing, Praha 1995, str. 15 a násl.*

Palermskou úmluvu k nadnárodnímu organizovanému zločinu včetně dodatkových protokolů aj.²⁾

V České republice se ochrana dětí dostává do popředí zájmu poněkud se zpožděním, v podstatě k podrobnějšímu studování tohoto jevu dochází až v 80. letech 20. století, ačkoli pod vlivem Deklarace práv dítěte byl u nás konstituován zákon o rodině (z.č. 94/1963 Sb.), který opustil pojem moci a formuloval vztah rodičů a dětí jako práva a povinnosti.³⁾

V roce 1991 byla v Praze uspořádána 3. Evropská konference pro prevenci syndromu zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Zde byl poprvé definován syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte – Child Abuse and Neglect (CAN). Na tuto konferenci navazovalo založení prvního odborného pracoviště zaměřeného na tuto problematiku v ČR – Dětského krizového centra.⁴⁾ V současné době stojí výše uvedený jev v popředí zájmu mnoha odborných pracovišť, mezi něž patří sociální odbory, lékařská pracoviště, krizová centra a linky důvěry, odborná pracoviště Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva spravedlnosti ČR, Policie ČR a mnoho dalších.

Komerční sexuální zneužívání dětí, označované v anglosaské literatuře jako **Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC)** je fenoménem, který se do popředí zájmu odborné i laické veřejnosti dostává teprve v nedávné době. Prvním fórem, které se na mezinárodní úrovni otevřeně zabývalo aspekty této problematiky, byl První světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání konaný ve dnech 27. až 31. srpna 1996 ve švédském Stockholmu. Zde byly stanoveny definice a vymezeny a zpřesněny formy CSEC, které se již před kongresem objevily v čl. 34 a 35 Úmluvy o právech dítěte. Druhý světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí se konal ve dnech 17. – 18.12. 2001 v japonské

2) *K jednotlivým instrumentům mezinárodního práva veřejného, které se týkají komerčního sexuálního zneužívání dětí, blíže viz kapitola 3 této práce.*

3) *Blíže viz Knappová/Švestka/Dvořák a spol.: Občanské právo hmotné, 3. Část, ASPI, 2007, 4. vyd., str. 15 a násl.*

4) *Blíže viz elektronické stránky DKC www.dkc.cz.*

Jokohamě.⁵⁾ Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí je rozpracována v celé řadě mezinárodních legislativních instrumentů a zvláště v poslední době je jí věnována mimořádná pozornost.

1.3 Východiska a cíle diplomové práce

Cílem předkládané diplomové práce je analýza fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí z pohledu mezinárodního práva veřejného.

Tematicky je práce rozdělena do sedmi kapitol. V úvodní kapitole jsou shrnuty důvody, které vedly autorku ke zpracování této práce, je zde zdůrazněna závažnost sledované problematiky. Součástí je rovněž pohled do historie a shrnutí východisek a cílů této práce.

V druhé kapitole jsou osvětleny základní pojmy týkající se CSEC, což následně usnadňuje orientaci v dalších kapitolách.

V další kapitole jsou podrobně rozebrány legislativní instrumenty mezinárodního práva veřejného, které se – byť v některých případech pouze okrajově – dotýkají problematiky CSEC.

V kapitole čtyři je dále věnována pozornost jednotlivým druhům CSEC, a to dětské prostituci, dětské pornografii a obchodu s dětmi.

Kapitola číslo pět nabízí rozbor implementací mezinárodních smluv do právního řádu České republiky a zabývá se využíváním těchto ustanovení v praxi.

Šestá kapitola se zabývá efektivitou mezinárodněprávní úpravy v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jsou zde přiblíženy zprávy vybraných států a hodnocení těchto států Výborem pro práva dítěte, dále je věnována pozornost problematice péče o dětské oběti.

V závěrečné kapitole jsou pak shrnuty výsledky a závěry předkládané diplomové práce.

Text diplomové práce je rovněž veden snahou o pohled do praxe prostřednictvím organizací, které se zabývají sledovaným jevem a snaží se o jeho analýzu a zejména prevenci. Součástí práce jsou rovněž

5) *Bližše viz kapitola 2 této práce.*

prezentované případy komerčního sexuálního zneužívání dětí v mezinárodním měřítku.

Při zpracování této práce autorka čerpala ze studia českých i zahraničních odborných publikací a článků prezentovaných v seznamu použité literatury, z mezinárodních i vnitrostátních legislativních aktů, vládních a ministerských zpráv, zpráv nevládních organizací, statistických přehledů týkajících se CSEC apod. V neposlední řadě autorka využila své poznatky z praxe, kdy čerpala ze zkušeností a vědomostí získaných při působení u Národní jednotky Europolu Policie České republiky a Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky.

2. Mezinárodně používané pojmy týkající se komerčního sexuálního zneužívání dětí

2.1 Komerční sexuální zneužívání dětí (CSEC)

Fenomén **komerčního sexuálního zneužívání dětí**, mezinárodně označovaný jako **Commercial Sexual Exploitation of Children (CSEC)**, představuje formu sexuálního zneužívání dětí a obecně se vymezuje jako každé užití dítěte k sexuálnímu účelu za finanční nebo jinou odměnu. Obecně jsou rozlišovány tři formy CSEC:

- dětská prostituce,
- dětská pornografie,
- obchod s dětmi.

Pojem **komerčního sexuálního zneužívání dětí** byl vymezen především **Stockholmským kongresem** konaným ve dnech 27. až 31. srpna 1996 pod názvem „Světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí“ jako: „Použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely“. Pojem tedy zahrnuje prvek zneužívání i obchodu.

Stockholmský kongres dále stanovil výše uvedené tři základní formy komerčního sexuálního zneužívání dětí, tedy obchod s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografii.

Na **obchodování s dětmi** byla použita definice OSN z roku 1994 o obchodu s lidmi, dle které se jedná o „nelegální a utajované převážení osob přes státní hranice se záměrem přinutit je k sexuálně a ekonomicky vykořisťujícím činnostem, které přinášejí zisky zprostředkovatelům, obchodníkům či zločineckým syndikátům“. S ním jsou těsně spojeny následující nelegální aktivity: nucená domácí práce, falešné sňatky a vnucená adopce.

Dětská prostituce byla vymezena jako „zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu“. **Dětská pornografie** byla definována jako „jakýkoli obrazový nebo textový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu“. Pornografie byla dále rozdělena na obrazovou a zvukovou. Obrazová pornografie byla vymezena

jako „zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné nebo simulované, nebo vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojení uživatele“. Zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. V případě zvukové pornografie se jedná o „používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný nebo simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele“, a zahrnuje rovněž výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.⁶⁾

Je však třeba poznamenat, že již před kongresem ve Stockholmu se zmíněné tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí objevily v čl. 34 a 35 **Úmluvy o právech dítěte**⁷⁾, kde byl stanoven závazek smluvních stran chránit dítě před všemi formami sexuálního vykořisťování a sexuálního zneužívání. K zabezpečení tohoto závazku státy zejména přijímají nezbytná vnitrostátní, dvoustranná i mnohostranná mezinárodní opatření, aby zabránily:

a) svádění nebo donucování dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti,

b) využívání dětí k prostituci nebo k jiným nezákonným sexuálním praktikám za účelem finančního obohacování,

c) využívání dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování.

Tato ustanovení spojují sexuální zneužívání a sexuální i jiné vykořisťování dětí a odrážejí potvrzenou korelaci mezi výskytem nekomerčního a komerčního sexualizovaného násilí na dětech. To znamená, že mnohé sexuálně vykořisťované děti musely již dříve prožít zkušenost nekomerčního sexuálního zneužívání.⁸⁾

6) Blíže viz Milfait, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*, Portál, Praha 2008, str. 10 a násl.

7) Úmluva o právech dítěte byla přijata dne 20.11. 1989 v New Yorku, v platnost vstoupila dne 2.9. 1990, jménem ČSFR byla podepsána dne 30.9. 1990, pro ČSFR vstoupila v platnost dne 6.2. 1991, ČR ji následně ratifikovala dne 22.2. 1993, byla vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.

8) Blíže viz Milfait, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*, Portál, Praha 2008, str. 11 a násl.

Pojem **nejhorší formy dětské práce** byl definován **Úmluvou č. 182 ILO** z roku 1999⁹⁾ v čl. 3, kde je stanoveno, že se jedná o „všechny formy otroctví nebo všechny otroctví podobné praktiky, jako jsou prodej dětí a obchod s dětmi“, a dále „získávání, zprostředkování nebo nabízení dítěte k prostituci, k výrobě pornografie nebo k pornografickým zobrazením“. Zde především vidíme spojení aspektu sexuálního a nesexuálního.

V roce 1999 přijala nevládní organizace **Koalice proti obchodování se ženami**¹⁰⁾ (CATW) novou definici, která zahrnuje čtyři formy komerčního sexuálního zneužívání, a to odchod s dětmi za účelem organizovaného a institucionalizovaného sexuálního vykořisťování a násilí (tedy pro sexuální průmysl) a za jinými účely jako jsou adopce, dětská práce, prodej orgánů; a dále dětskou prostituci a dětskou pornografii.

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie¹¹⁾, který byl přijat 25.5. 2000, v čl. 1 definuje jednotlivé fenomény takto:

a) Prodejem dětí se rozumí úkon nebo transakce, při nichž kdokoli, jednotlivec nebo skupiny, předá někomu jinému dítě za úplatu či jinou protihodnotu.

b) Za dětskou prostituci se považuje využívání dítěte k sexuálním aktivitám za úplatu nebo jinou protihodnotu.

c) Dětská pornografie je chápána jako jakékoli zobrazování dítěte libovolnými prostředky při skutečných či předstíraných zřejmých sexuálních aktivitách nebo jakékoli zobrazování pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuální účelům.

9) *Tzv. Úmluva o nejhorších formách dětské práce byla přijata dne 17.6. 1999 v Ženevě, vstoupila v platnost dne 19.11. 2000, ČR ratifikovala Úmluvu dne 19.6. 2001, vstoupila v platnost dne 19.6. 2002, vyhlášena pod 90/2002 Sb.m.s.*

10) *Bliže viz. internetové stránky organizace www.catwinternational.org.*

11) *Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie byl přijat dne 25.5. 2000 v New Yorku, v platnost vstoupil dne 18.1. 2002, za ČR podepsán dne 26.1. 2005, dosud neratifikován.*

Prodej dětí je dále konkretizován jako:

a) Nabízení, získávání, zprostředkování či poskytování dítěte k dětské prostituci,

a) Výroba, distribuce, šíření, dovoz, vývoz, nabízení, prodej či držení dětské pornografie k výše uvedeným účelům.

Spolu s tímto protokolem přijalo Generální shromáždění OSN také **Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte ohledně zapojování dětí do ozbrojených konfliktů¹²⁾**. V této souvislosti se ukazuje, že děti přitom nejsou nasazovány jen do bojů, ale slouží také (zejména dívky) jako sexuální objekty pro starší bojovníky, provádějící různé sexuální praktiky, a že se tedy sexualizované násilí na dětech používá v tomto smyslu jako válečná zbraň.¹³⁾

Pojem **dětská pornografie** je kvalitně definován v **Úmluvě Rady Evropy ke kybernetickému zločinu¹⁴⁾**, kde je v čl. 2 stanoveno, že se jedná o pornografický materiál, který vizuálně zobrazuje:

- nezletilou osobu zapojenou do explicitně sexuálního chování,
- osobu, která se jeví jako nezletilá, zapojenou do explicitně sexuálního chování,
- realistické obrazy představující nezletilou osobu zapojenou do explicitně sexuálního chování.

Dětskou pornografií se tedy rozumí jakékoli zobrazování dítěte, jak se zúčastňuje skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, přitom může jít o zpodobení dítěte jakýmkoli způsobem nebo jakékoli zpodobení jeho pohlavních orgánů určené primárně k sexuálním úkonům.¹⁵⁾

12) *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů byl podepsán v New Yorku 20.5. 2000, za ČR podepsán 6.9. 2000, v platnosti i pro ČR od 12.2. 2002, vyhlášen pod č. 45/2003 Sb.m.s.*

13) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 17 a násl.*

14) *Úmluva Rady Evropy ke kybernetickému zločinu byla přijata dne 23.11. 2001 v Budapešti, v platnost vstoupila 1.7. 2004, za ČR byla podepsána 9.2. 2005, dosud neratifikována.*

15) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 14.*

Dne 28.7. 2000 byla na 10. Zasedání Valného shromáždění OSN schválena **Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu**¹⁶⁾, kterou dále doplnil **Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi**, tzv. Protokol z Palerma¹⁷⁾. Ten v čl. 3 vymezuje rozhodující pojmy:

a) Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání osob pod hrozbou či za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti či za použití poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládnutí osoby jinou osobou za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje minimálně vykořisťování prostitucí jiných nebo jinými formami sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo službami, otroctvím nebo praktikami podobnými otroctví, nevolnictví či odstraňování orgánů.

b) Souhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování uvedenému v odst. a) tohoto čl. bude neúčinný tam, kde byl použit některý z prostředků uvedených v odst. a). Najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání dítěte pro účely vykořisťování bude považováno za obchodování s lidmi i v případě, že nebude zahrnovat žádný z prostředků uvedených v odst. a).

Tato definice vychází ze závěrů nevládní organizace **Světová aliance proti obchodování se ženami (GAATW)**¹⁸⁾, která vznikla v roce 1994 v Chiang Mai v Thajsku na mezinárodním workshopu o migraci a obchodování se ženami. Tato aliance uvedla ve svém manuálu ještě před přijetím Protokolu z Palerma, že se jedná o „veškeré jednání (nebo jen pokus o něj), které zahrnuje nábor, přepravu (ať už přes státní hranice nebo v jejich rámci), koupi, prodej, poskytnutí ubytování anebo převzetí osoby. Takové jednání využívá podvodu a donucování ve formě pohrůžky násilím,

16) *Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu byla přijata dne 15.11. 2000 v New Yorku, v platnost vstoupila 29.9. 2003, ČR podepsala úmluvu dne 12.12. 2000, dosud neratifikovala.*

17) *Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu proti nadnárodnímu organizovanému zločinu byl přijat dne 15.11. 2000 v New Yorku, v platnosti od 25.12. 2003, za ČR byl podepsán dne 10.12. 2002, dosud neratifikován.*

18) *Blíže viz elektronické stránky aliance www.gaatw.org.*

zneužití autority nebo zadlužení (dlužního otroctví) za účelem přinucení a udržení určité osoby (ať již za úplatu, nebo bez ní) v pozici nedobrovolného zotročení (domácího, sexuálního nebo reprodukčního), a to v podmínkách nucené nevolnické práce a v prostředí jiném, než bylo to, ve kterém žila předtím.“

Definice uvedená v Protokolu z Palerma reaguje na nové rozměry sledovaného fenoménu od konce 80. let 20. století. Rovněž odbourává některé mýty ohledně obchodování s lidmi, někdy ještě označovaného jako „obchod s bílým masem“. Tyto představy kladou rovnítko mezi obchod s lidmi a prostituci nebo ilegální migraci, přičemž se často soudí, že oběti si svou situaci zavinily samy, protože byly naivní nebo se již dříve jednalo o prostitutky. Často je rovněž dovozována mylná představa, že obchod s lidmi se týká jen lidí z nižších sociálních vrstev a s nízkým vzděláním. Definice v Protokolu z Palerma naopak v obchodování s lidmi vymezuje jednání, prostředky a cíl, hovoří tedy o transportu, donucení a vykořisťování. Transport chápe jako „odloučení od obvyklé podpůrné sociální sítě, a to přes hranice nebo v rámci hranic“. Donucení je definováno jako „násilí, pohrůžky, podvod, zadlužení (dlužní otroctví), zneužití závislosti, tísně nebo omylu“. Vykořisťování je spatřováno v „prostituci, nucené práci a praktikách podobných otroctví“.¹⁹⁾

Druhý světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí se konal ve dnech 17. – 18.12. 2001 v japonské Jokohamě. Kongres se zabýval posouzením mezinárodního legislativního rámce, rolí občanské společnosti a nevládních organizací, preventivní činností a dalšími tématy v souvislosti se sexuálním zneužíváním dětí, dětskou prostitucí, obchodováním s dětmi a dětskou pornografií. Pozornost byla rovněž věnována vymezení skupin osob tvořících poptávku po dětech angažovaných v sexuálním průmyslu a dalších zneuživatelů. Jako jeden ze základních problémů zde bylo řešeno sjednocení a zpřesnění definic týkajících se základních pojmů uvedené problematiky.

19) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 14 a násl.*

V oblasti **dětské prostituce** byla na Kongresu věnována pozornost především příčinám, mezi které patří chudoba, sociální a ekonomická zaostalost, kulturní zaostalost, rozšířenost zvyků, rozpad a nefunkčnost rodin spojená s emocionální deprivací dětí a další.

V oblasti **obchodu s dětmi** byla rovněž věnována pozornost příčinám tohoto jevu, získávání spolehlivých statistických údajů, prevenci, vytváření strategií pro práci s oběťmi, zkvalitnění vnitrostátní legislativy apod.

Co se týče **dětské pornografie**, a to zejména internetové, byly stanoveny následující principy:

- nulová tolerance dětské pornografie na Internetu,
- potřeba vytvořit skutečně funkční globální partnerství mezi všemi zainteresovanými subjekty a poskytovateli služeb,
- kriminalizace dětské pornografie v celosvětovém měřítku,
- posílení procesu prosazování práva na národní úrovni i zlepšení mezinárodní spolupráce orgánů činných v trestním řízení v jednotlivých zemích,
- užší spolupráce mezi vládami a internetovým průmyslem.²⁰⁾

Dne 23.5. 2005 pak byla Výborem ministrů přijata **Úmluva Rady Evropy o boji proti obchodu s lidmi**²¹⁾, která definuje obchodování s lidmi stejně jako výše uvedený Protokol z Palerma, avšak připojuje ustanovení, jež definuje oběť jako každou osobu, která je předmětem obchodování s lidmi podle definice příslušného článku.

2.2 Syndrom CAN

Třebaže se tato diplomová práce týká komerčního sexuálního zneužívání dětí, bylo již opakovaně výše uvedeno, že komerční forma sexuálního zneužívání se vyvinula ze sexuálního zneužívání nekomerčního. Rovněž již bylo zmíněno, že řada dětí, které se staly obětí komerčního

20) *Blíže viz Informace pro vládu o průběhu a výsledcích II. světového kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, zdroj MV ČR*

21) *Úmluva Rady Evropy o boji proti obchodu s lidmi byla přijata 16.5. 2005 ve Varšavě, v platnosti od 1.2. 2008, ČR tuto úmluvu nepodepsala.*

sexuálního zneužívání, prodělaly dříve zkušenost se zneužíváním nekomerčním. Z tohoto důvodu považují nyní za užitečné přiblížit základní pojmy a východiska nekomerčního sexuálního zneužívání a rovněž dalších forem ubližování dětem.

Mezi základní pojmy problematiky kriminality na dětech a na mládeži obecně patří mezinárodně používaná zkratka **CAN (Child Abuse and Neglect)**, která byla poprvé definována v roce 1991 na **3. Evropské konferenci pro prevenci syndromu zneužívaného a zanedbávaného dítěte**, která se konala v Praze.

Syndrom CAN je soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především, které jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti.

Syndrom CAN je třeba nahlížet jako interdisciplinární problém. Jde jak o přestupek proti morálním normám, tak i o přestupek proti zákonu, který je nutno vyšetřit, dokázat, odsoudit a potrestat pachatele.

Za syndrom CAN považujeme jakékoli nenáhodné, vědomé, ale i nevědomé jednání rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti, přičemž toto jednání je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.

Pod pojem CAN zařazujeme tělesné týrání dětí aktivní povahy, tělesné týrání pasivního charakteru, psychické či emocionální týrání, sexuální zneužívání, zanedbanost a psychickou deprivaci. Mezi zvláštní formy CAN patří systémové týrání (sekundární viktimizace), organizované zneužívání dětí, rituální zneužívání, sexuální turismus, Munchhausenův syndrom by proxy, podávání alkoholu a jiných škodlivých látek dětem aj.

Zdravotnická komise Rady Evropy členským státům doporučila členit a evidovat problematiku CAN (1992) do následujících podskupin:

- 1) tělesné týrání (tzv. syndrom BCS – Battered Child Syndrom),
- 2) psychické týrání (ponižování nebo citové vydírání),
- 3) zanedbávání (tzv. pasivní týrání),
- 4) pohlavní zneužívání (tzv. syndrom CSA – Child Sexual Abuse),
- 5) podávání alkoholu, drog a svévolné podávání utišujících nebo naopak povzbuzujících léků,
- 6) systémové – institucionální týrání (školskými, zdravotnickými zařízeními, orgány státní správy, soudy apod.).

Světová zdravotnická organizace (WHO) aktuálně zařazuje i další, detailnější formy násilí na dětech. Jedná se zejména o domácí násilí, svědeckví domácího násilí, šikanování, tělesné a ponižující tresty učitelů a vychovatelů, psychická a emocionální deprivace dětí oddělených od rodičů a dlouhodobě umístěných do zařízení ústavní výchovy, poškozující tradiční chování a zvyky aj.²²⁾

Doporučované formy CAN a jim odpovídající skutkové podstaty trestných činů, jak je vymezuje náš trestní zákon, však nelze srovnávat, neboť např. systémové týrání u nás není kriminalizováno a další formy syndromu CAN mohou zahrnovat i několik skutkových podstat.²³⁾

22) *Bliže viz Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018, Úřad vlády ČR, 2008.*

23) *Bliže viz Zoubková, Ivana: Kriminalita páchaná na mládeži, Kriminalistika, 2/2001, str. 83-94, a dále kapitola č. 5 této práce.*

3. Instrumenty mezinárodního práva týkající se trestněprávní ochrany dětí a komerčního sexuálního zneužívání dětí

Mezinárodní právo se vyvíjelo od obecných mezinárodních právních ustanovení zakazujících státům zaměstnávání dětí v jakémkoli zaměstnání škodícím jejich morálce nebo zdraví. Dále byly přijímány dokumenty, právně závazného nebo doporučujícího charakteru, zakazující výslovně (komerční) sexuální zneužívání dětí a obsahující návrhy opatření pro jeho prevenci, ochranu a rehabilitaci obětí. Tomuto problému se věnují některé mezinárodní vládní i nevládní organizace, zejména OSN, Rada Evropy, Interpol, ECPAT²⁴⁾, Světová organizace cestovního ruchu aj.

3.1 Univerzální legislativní instrumenty

Mezinárodní smlouvy dotýkající se problematiky komerčního sexuálního zneužívání dětí sjednané před vznikem Společnosti národů zahrnují zejména **Mezinárodní dohodu o potlačení obchodu s bílými otroky** z roku 1904, která byla doplněna **Protokolem** ze 3.12. 1948, **Mezinárodní úmluvu o potlačení obchodu s bílými otroky** z roku 1910, doplněnou **Protokolem** ze dne 3.12. 1948, a **Úmluvu ze Saint-Germain-en-Laye** z roku 1919.

V rámci Společnosti národů byly následně přijaty **Úmluva o potlačení obchodu se ženami a dětmi** z roku 1921, která byla doplněna **Protokolem** z 20.10. 1947, **Úmluva o potlačení oběhu a obchodu s obscénními publikacemi** z roku 1923, doplněná **Protokolem** z 12.10. 1947, která zahrnuje všechny formy pornografie a stanoví trestnými vytváření, výrobu nebo držení obscénních písemností, kreseb, tiskovin, obrazových materiálů, plakátů, znaků, fotografií, filmů nebo jiných obscénních předmětů za účelem obchodu nebo distribuce nebo veřejného vystavování. Za trestné byly rovněž označeny vývoz, dovoz, doprava, inzerování a účast

24) ECPAT je globální síť organizací a odborníků bojujících proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, blíže viz. internetové stránky www.ecpat.net.

v obchodu, které se týkají obscénních materiálů nebo věcí. Základní práva dětí kodifikovala jako první **Deklarace práv dítěte** z roku 1924, která stanovila, že děti mají být chráněny před jakoukoli formou vykořisťování. Dále byla přijata **Úmluva o otroctví** z roku 1926, která definuje otroctví jako stav nebo poměr osoby, nad níž se vykonávají některé nebo všechny složky vlastnického práva. Cílem této úmluvy bylo zabránit a potlačit obchod s otroky a otroctví ve všech jeho podobách. V roce 1949 byla přijata **Úmluva o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob**, jejíž smluvní strany se zavázaly trestat každého, kdo, aby vyhověl chlípnosti někoho jiného, obstará, svádí nebo odvádí za účelem prostituce jinou osobu, a to i s jejím souhlasem, nebo využívá prostituce jiné osoby, a to i s jejím souhlasem, nebo provozuje, spravuje či úmyslně financuje nebo se účastní na financování nevěstince, případně vědomě pronajímá nebo najímá budovu nebo jiné místo nebo jejich část za účelem prostituce druhých osob. Státy jsou rovněž povinny přijímat preventivní opatření v oblasti vzdělávací, zdravotní, sociální a ekonomické. Z roku 1956 pochází **Dodatková úmluva o zrušení otroctví, obchodu s otroky a institutů a zvyklostí podobných otroctví**, podle jejíhož čl. 1 jsou státy povinny přijímat všechna praktická a nezbytná legislativní a jiná opatření k boji proti jakýmkoli institutům a praktikám, kdy je dítě nebo osoba mladší 18 let dána jedním nebo oběma rodiči či opatrovníkem jiné osobě, za odměnu či bez ní, za účelem zneužívání dítěte nebo mladé osoby nebo jeho (její) práce.

V rámci OSN byla přijata **Deklarace práv dítěte**²⁵⁾ z roku 1959. Z hlediska CSEC je nejpodstatnější zásada č. 9 této Deklarace, v níž je stanoveno, že dítě má být chráněno před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování a nesmí být v žádném případě předmětem obchodu.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech²⁶⁾ z roku 1966 stanoví v čl. 10 odst. 3 povinnost smluvních států

25) *Deklarace práv dítěte, č. DE01/59, přijata v New Yorku dne 20.11. 1959.*

26) *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech byl přijat v New Yorku dne 16.12. 1966, v platnosti od 3.1. 1976, za ČR byl ratifikován 22.2. 1993, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.*

stanovit trestným podle zákona zaměstnávání dětí v zaměstnáních škodících jejich morálce a zdraví, což implicitně zahrnuje specifické formy sexuálního zneužívání jako je např. prostituce.

Proces liberalizace dětských práv však postupoval dále a po třech desetiletích byl zakotven v **Úmluvě o právech dítěte**⁷⁾ z roku 1989 (dále jen ÚPD). Přípravné práce na ÚPD trvaly deset let a následně ji ratifikovaly všechny státy světa kromě USA, které ji podepsaly, avšak neratifikovaly. ÚPD se blíží univerzální smlouvě o lidských právech, je však nutno ji považovat za obecnou a nekonkrétní, nerespektování ustanovení úmluvy nepřináší žádný problém z hlediska mezinárodní odpovědnosti.

Co se týče struktury, skládá se ÚPD z preambule, z úpravy hmotněprávní (čl. 1 – 41) a procesněprávní (čl. 42 – 54). Práva dítěte stanovená v ÚPD je možné rozdělit do pěti skupin, tj. na práva přežití (právo na život a zdraví), práva statusová (právo registrace, zachování totožnosti, otázky oddělení od rodičů apod.), **práva ochranná (právo na soukromý život, ochrana před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním, před únosem či prodejem apod.)**, práva účasti (svoboda projevu a myšlení, právo na odpočinek a hru, práva rozvoje aj.) a práva uplatňující se za zvlášť obtížných podmínek (uprchlíci, zbavení rodinného prostředí, pobyt v náhradním zařízení apod.).

V čl. 1 ÚPD je stanoveno, že pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud není zletilosti dosaženo dříve.

V čl. 19 se smluvní strany zavazují učinit veškerá opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným a duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně zneužívání sexuálního, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.

V čl. 32 smluvní státy uznávají právo dítěte na ochranu před hospodářských vykořisťováním. Čl. 33 se týká ochrany dětí před nezákonným užíváním narkotických a psychotropních látek definovaných příslušnými mezinárodními smlouvami a zabránění využívání dětí při jejich nezákonné výrobě a obchodování s těmito látkami.

Čl. 34 se týká komerčního sexuálního zneužívání dětí, konkrétně je zde uvedena ochrana před sváděním nebo donucováním dětí k jakékoli nezákonné sexuální činnosti, využíváním dětí k prostituci nebo k jiným

sexuální praktikám za účelem finančního obohacování, využíváním dětí v pornografii a při výrobě pornografických materiálů za účelem finančního obohacování a ochrany před ostatními formami vykořisťování dětí.

V čl. 35 je uvedeno, že smluvní státy přijímají všechna nezbytná opatření k zabránění únosu dětí, prodávání dětí a obchodování s nimi za jakýmkoli účelem a v jakékoli podobě.

Čl. 36 poskytuje ochranu dětem před všemi ostatními formami vykořisťování, které jakýmkoli způsobem škodí blahu dítěte. Čl. 37 dále stanoví, že žádné dítě nesmí být podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Dne 12.2. 2002 vstoupil v platnost **Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů**¹²⁾, který přináší vyšší standart ochrany dětí před zapojováním do ozbrojených konfliktů a stanoví minimální věk pro dobrovolné povolávání dětí do ozbrojených sil na šestnáct let a pro povinné povolávání na osmnáct let. Za trestné bylo označeno povolávání osob mladších osmnácti let ozbrojenými skupinami odlišnými od ozbrojených sil státu. Přijetí tohoto Opčního protokolu vykazuje souvislost s tzv. Machel Report, která byla zpracována z iniciativy Výboru pro práva dítěte (CRC) a zveřejněna v roce 1996. Zpráva přinesla řadu zjištění o tíživých důsledcích ozbrojených konfliktů na děti a iniciovala vytvoření úřadu v rámci OSN, který by se zabýval postavením dětí za ozbrojeného konfliktu. Tuto úlohu převzal zvláštní zmocněnec generálního tajemníka OSN pro děti za ozbrojeného konfliktu, přičemž v roce 1997 byl do této funkce jmenován Olar Ottunu.

Základem pro tento Opční protokol je čl. 38 Úmluvy o právech dítěte, který se vyznačuje hybridní povahou, neboť v sobě slučuje rovinu práva humanitárního a prvek mezinárodní ochrany lidských práv. Tím dochází k překonání starších koncepcí, které důsledně oba systémy oddělovaly. Takto je zajištěno, že systém ochrany lidských práv nepřestává jako celek působit v době ozbrojeného konfliktu, přičemž mezinárodní humanitární právo jako *lex specialis* působí v rozsahu vyžadovaném specifickými okolnostmi ozbrojeného boje.

V této souvislosti je třeba zmínit obdobný instrument mezinárodního práva (regionálního typu), který poskytuje ochranu dětí za ozbrojeného konfliktu, a to Africkou chartu práv a blaha dítěte (1999). Čl. 22 této Charty je obdobou čl. 38 Úmluvy o právech dítěte, avšak standart ochrany je zde vyšší. Je zde stanoven zákaz povolávání a účasti osob mladších osmnácti let v ozbrojených akcích a závazek

smluvních stran poskytovat ochranu a péči dětem nejen za ozbrojeného konfliktu, ale i v případě vnitřních napětí a rozbrojů, čímž je reflektováno specifikum afrického regionu. Praktický efekt Charty není dosud dostatečně zmapován. Je však podstatné, že africké státy, které dosud neratifikovaly úmluvy mezinárodního humanitárního práva, jsou v současnosti stranami této Charty.

Velký význam je třeba přikládat **Druhému opčnímu protokolu k Úmluvě o právech dítěte, který se týká prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie**¹¹⁾. V preambuli k tomuto protokolu je vyjádřeno hluboké znepokojení smluvních stran nad rostoucím mezinárodním komerčním obchodováním s dětmi za účelem jejich prodeje, dětské prostituce a dětské pornografie. Je zde zdůrazněno, že při řešení výše uvedených problémů je třeba se zaměřit na faktory, které k těmto jevům přispívají, jako jsou zaostalost, chudoba, ekonomické rozdíly, nespravedlivá sociálně-ekonomická struktura, nefunkční rodiny, nedostatečné vzdělání, migrace mezi městem a venkovem, diskriminace podle pohlaví, ozbrojené konflikty a obchodování s dětmi.

V čl. 1 se smluvní státy zavazují vyslovit zákaz prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Čl. 2 obsahuje definice pojmů prodej dětí, dětská prostituce a dětská pornografie.

V čl. 3 odst. 1 se smluvní státy zavazují k přenosu postihu uvedených činů do vnitrostátního trestního práva. Konkrétně se jedná o nabízení, předávání či přijímání dítěte jakýmkoli prostředky za účelem sexuálního vykořisťování dítěte, přenosu orgánů dítěte za účelem zisku, zapojení dítěte do nucené práce, získávání souhlasu k adopci dítěte zprostředkovatelem za použití nepřijatelných prostředků v rozporu s platnými mezinárodněprávními dokumenty o adopci. Dále se jedná o nabízení, získávání, zprostředkování či poskytování dítěte k dětské prostituci a o výrobu, distribuci, šíření, dovoz, vývoz, nabízení, prodej či držení dětské pornografie.

V čl. 3 odst. 4 je stanovena povinnost smluvních států přijmout podle potřeby opatření ke stanovení odpovědnosti právnických osob za trestné činy výše uvedené.

Ratifikace Druhého opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte Českou republikou je vázána na přijetí vnitrostátních právních předpisů, jimiž by byla vyřešena otázka odpovědnosti právnických osob. O charakteru této odpovědnosti (trestní či správní) se prozatím vedou debaty mezi jednotlivými ministerstvy ČR. S největší pravděpodobností se bude jednat o odpovědnost trestní. Gescí za vypracování

legislativní úpravy je v současné době na základě usnesení vlády č. 1451 z 30. listopadu 2009 pověřeno Ministerstvo spravedlnosti.

Další články tohoto opčního protokolu řeší procesní otázky týkající se personální a teritoriální působnosti, extradice pachatelů, vzájemné pomoci smluvních států při trestním řízení, zajišťování výnosů z této trestné činnosti, pomoci dětským obětem v průběhu trestního řízení i po jeho ukončení, rehabilitace obětí, otázky prevence tohoto typu trestné činnosti apod.

V čl. 12 je stanovena povinnost smluvních států předkládat v pravidelných intervalech zprávy obsahující informace týkající se dané problematiky Výboru pro práva dítěte.

Velmi důležitá je rovněž **Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu**¹⁶⁾ a její tři protokoly²⁷⁾. Úmluva OSN je základním rámcovým dokumentem, na který navazují zatím tři protokoly, které je věnují nejzávažnějším problémům mezinárodního organizovaného zločinu. Samotná základní úmluva se sledované problematiky dotýká pouze nepřímo, následující klíčový protokol je však třeba vykládat v souladu s touto úmluvou.

Prvním z dodatkových protokolů je **Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu**¹⁷⁾. Ustanovení Úmluvy se vztahují i na tento protokol, pokud v něm není stanoveno jinak (čl. 1). Přijetí tohoto instrumentu odráží význam přikládáný boji proti obchodu s lidmi v rámci výdělečných aktivit organizovaného zločinu s tím, že speciálně chrání zvláště ohrožené kategorie obětí – ženy a děti. Jedná se v podstatě o instrument mezinárodního trestního práva v širokém smyslu²⁸⁾, jehož účelem je

27) *Jedná se o Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, Protokol proti pašování migrantů po zemi, moři a vzduchem a Protokol proti nezákonné výrobě a obchodu se střelnými zbraněmi, jejich částmi a komponenty, a střelivem.*

28) *K rozdělení blíže viz Šturma, Pavel: Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva, Karolinum, Praha, 2002, str. 26 a násl.*

prevence a postih mimořádně závažné formy organizovaného zločinu, ochrana obětí této trestné činnosti a podpora mezinárodní spolupráce v této oblasti (preambule, čl. 2).

Protokol především obsahuje velmi širokou a přesnou definici obchodování s lidmi, potažmo i s dětmi, které bude věnována pozornost v následující kapitole této práce, a ustanovení o tom, že souhlas oběti této trestné činnosti je za určitých specifikovaných podmínek irelevantní.

Protokol dále obsahuje ustanovení punitivní, preventivně organizační a protektivní povahy. Do první skupiny patří především závazek smluvních stran kriminalizovat obchodování s lidmi, jakož i pokus, organizování a účast na spáchání takového činu (čl. 5). Do druhé skupiny patří ustanovení o spolupráci orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů při výměně informací (čl. 10), posílení hraničních kontrol osob (čl. 11), opatření k zajištění vyšší bezpečnosti vydávaných cestovních dokladů proti padělení (čl. 12) apod. Preventivní charakter mají předpokládané programy zaměřené na oběti obchodu s lidmi, kdy by mělo dojít i k zapojení nevládních organizací (čl. 9).

V Protokolu dále najdeme řadu ustanovení na ochranu práv obětí obchodu s lidmi, která vyvolávala rozsáhlou diskuzi při projednávání Protokolu v Ad-hoc výboru.²⁹⁾ Jedná se například o zajištění fyzické bezpečnosti obětí na území smluvní strany včetně ochrany soukromí (čl. 6 odst. 1, odst. 5), jejich poučení o příslušných soudních a správních postupech a možnostech uplatnění vlastních práv a zájmů (čl. 6 odst. 2), opatření k zajištění sociální reintegrace obětí, finanční kompenzace (čl. 6 odst. 6) či zajištění některých sociálních práv (čl. 6 odst. 3) apod. Smluvní strany jsou povinny vzít do úvahy věk, pohlaví a zvláštní potřeby obětí obchodu s lidmi, zvláště potřeby dětí.

Čl. 7 a 8 Protokolu řeší postavení obětí v přijímajícím státě a jejich repatriaci. Podle těchto ustanovení může smluvní strana umožnit obětem dočasný pobyt na svém území, případně usnadnit návrat těchto osob do státu, jehož jsou občany či zde mají právo pobytu, a to vždy v nejlepším zájmu těchto osob.

29) *K projednávání Úmluvy a Protokolu blíže viz Šturma/Nováková/Bílková: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu, C.H. Beck, Praha, 2003, str. 87 a násl.*

Je třeba poznamenat, že se v žádném případě nejedná o instrument, který by snižoval mezinárodní standard ochrany lidských práv a práv uprchlíků. Vzhledem k výhradě v čl. 14 se jedná o vyvážený dokument, který spojuje zájem na potírání obchodu s lidmi s potřebou ochrany a pomoci jeho obětem, především ženám a dětem.³⁰⁾

Dále je třeba jmenovat **Úmluvu Mezinárodní organizace práce (ILO) č. 182 o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce**⁹⁾, která obsahuje zákaz prodeje dětí a obchodu s dětmi, nabízení a zprostředkování dětské prostituce, zákaz výroby dětské pornografie a provozování pornografických představení s dětskými účinkujícími a jakoukoli další práci představující ohrožení zdraví, bezpečnosti a morální výchovy dětí.

V čl. 1 ukládá Úmluva povinnost smluvním stranám bezodkladně přijmout okamžitá a účinná opatření k zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce. V čl. 3 jsou následně konkretizovány nejhorší formy dětské práce a čl. 4 stanoví smluvním stranám povinnost konkretizovat práce ohrožující zdraví, bezpečnost a morálku dětí (čl. 3 písm. d).

V čl. 7 je následně vyslovena povinnost pro smluvní strany zajistit účinnou implementaci a prosazování ustanovení provádějících Úmluvu, včetně stanovení a aplikace trestních sankcí nebo, bude-li to vhodné, jiných sankcí. Je zde rovněž zdůrazněn význam prevence a vzdělávání při odstraňování dětské práce. Každý smluvní stát je dále povinen určit kompetentní orgán odpovědný za implementaci prováděcích ustanovení k této Úmluvě.

Na univerzální úrovni nelze rovněž opominout **Římský statut Mezinárodního trestního soudu**³¹⁾, jehož ustanovení označují sexuální vykořisťování jako součást válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Tento statut již v preambuli připomíná, že ve 20. století se miliony dětí, žen a mužů staly oběťmi hrůzných činů, které hluboce otřásly svědomím

30) *Blíže viz Šturma/Nováková/Bílková: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu, C.H. Beck, Praha, 2003, str. 95 a násl.*

31) *Římský statut Mezinárodního trestního soudu byl přijat dne 17.7. 1998 v Římě, vstoupil v platnost 1.7. 2002., za ČR byl podepsán dne 13.4. 1999, ratifikován dne 21.7. 2009.*

lidstva, a tyto nejtěžší zločiny, které se dotýkají mezinárodního společenství jako celku, nesmějí zůstat nepotrestány.

V čl. 7 je mezi zločiny proti lidskosti zařazeno v odst. 1 písm. g) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, přinucené těhotenství, donucená sterilizace nebo každá jiná forma sexuálního násilí srovnatelné závažnosti. Pod písm. k) jde potom o jiné nelidské činy podobného druhu, pomocí nichž se působí úmyslné velké utrpení nebo těžké poškození tělesné neporušitelnosti nebo duševního či tělesného zdraví. V odst. 2 písm. c) je pro účely odst. 1 vysvětleno, že zotročení znamená vykonávání všech nebo jednotlivých oprávnění spojených s vlastnickým právem na osobu a zahrnuje vykonávání těchto oprávnění v rámci obchodu s lidmi, zejména obchodu s ženami a dětmi.

Čl. 8 pak zařazuje mezi válečné zločiny v odst. 2 pod písm. b) znásilnění, sexuální otroctví, nucenou prostituci, přinucené těhotenství ve smyslu čl. 7 odst. 2 písm. f), dále nucenou sterilizaci nebo každou jinou formu sexuálního násilí, které zároveň představuje těžké porušení Ženevské úmluvy.³²⁾

Dalším mezinárodním legislativním instrumentem upravujícím sledovanou problematiku je **Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**³³⁾, která mimo jiné zdůrazňuje potřebu při realizaci mezinárodních osvojení předcházet únosům, prodeji a obchodování s dětmi. V této souvislosti Úmluva stanoví podmínky mezinárodních osvojení a zakazuje adopci ze státu do státu za úplatu.

Důležitost je třeba přikládat rovněž **Úmluvě o lidských právech a biomedicíně**³⁴⁾. Smluvní strany se v čl. 1 Úmluvy zavazují chránit důstojnost a svébytnost všech lidských bytostí a každému bez diskriminace zaručit úctu k integritě jeho bytosti a ostatní práva a základní svobody při aplikaci biologie a medicíny. Úmluva mimo jiné poskytuje zvláštní ochranu nezletilým osobám v oblasti medicínských zákroků obecně, v oblasti

32) *Bližze viz Šturma, Pavel: Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva, Karolinum, Praha, 2002, str. 113 a násled.*

33) *Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení byla přijata v Haagu dne 29.5. 1993, v platnost vstoupila 1.5. 1995, jménem ČR byla podepsána 1.12. 1999 a vstoupila v platnost dne 1.6. 2000, byla vyhlášena pod č. 43/2000 Sb.m.s.*

vědeckého výzkumu a v oblasti odběru orgánů a tkání pro účely transplantace.

V případě lékařských zákroků obecně je k těmto vyžadován u nezletilých osob souhlas zákonného zástupce, úřední osoby nebo jiného orgánu či osoby, které jsou k tomu zmocněny zákonem, přičemž je třeba rovněž zohlednit názor nezletilé osoby s ohledem na její věk a stupeň vyspělosti (čl. 6 odst. 2). Výjimky lze připustit jen ve stavu nouze, kdy je nezbytné neodkladné řešení.

V čl. 14 Úmluvy je vyjádřen zákaz použití postupů asistované reprodukce za účelem volby budoucího pohlaví dítěte s výjimkou prevence vážné dědičné nemoci vázané na pohlaví.

V případě vědeckého výzkumu a odběru orgánů a tkání nezletilým osobám jsou stanoveny velmi přísné podmínky vázané mimo jiné na skutečnost, že zúčastněná osoba neprojevuje nesouhlas, není možné využít osobu dospělou, souhlas kompetentních osob musí být dán konkrétně a písemně, v případě dárcovství musí jít o obnovitelnou tkáň poskytovanou sourozenci pro záchranu života (čl. 17, 20).

Čl. 21 stanoví, že lidské tělo a jeho části nesmí být jako takové zdrojem finančního prospěchu.

3.2 Evropské legislativní instrumenty

Důležitým evropským legislativním instrumentem je **Úmluva Rady Evropy o boji proti obchodu s lidmi**²¹⁾. Cíle úmluvy, ke kterým patří boj proti obchodu s lidmi, péče o oběti a podpora mezinárodní spolupráce, jsou uvedeny v čl. 1. Úmluva zde rovněž zavádí specifický monitorovací mechanismus. Čl. 2 specifikuje zaměření úmluvy na jakýkoli obchod s lidmi, tedy národní i mezinárodní, související i nesouvisející s organizovaným zločinem.

34) *Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně byla přijata v Oviadu dne 4.4. 1997, v platnost vstoupila dne 1.12. 1999, jménem ČR byla podepsána 24.6. 1998, v platnost vstoupila 1.12. 2001, vyhlášena pod č. 96/2001 Sb.m.s.*

Vymezení pojmů, obsažené v čl. 4, dále rozvíjí definice z Palermské úmluvy a dodatkového protokolu. V 2. části úmluva obsahuje povinnost smluvních stran přijmout preventivní opatření, opatření na zamezení poptávky a opatření na hranicích, která mají přispět k boji proti obchodu s lidmi.

V části 3 jsou upravena opatření na pomoc a ochranu obětí. Zde je v čl. 10 stanoveno, že v případě pochybností se oběť pokládá za dítě, které má další specifikovaná práva (odst. 4). Pozornost je věnována zejména zotavení oběti, její ponechání na území smluvní strany (nevyhoštění) za splnění určitých podmínek (např. čl. 14), odškodnění a následnou repatriaci.

Čl. 22 zakotvuje odpovědnost právnických osob za trestné činy v souvislosti s touto úmluvou.

5. část úmluvy upravuje procesní otázky, a to s důrazem na ochranu obětí, svědků a spolupracovníků se soudními orgány. Speciální ochranná opatření jsou poskytována dítěti (čl. 28 odst. 3).

V části 7 se zavádí monitorovací mechanismus, kterým je skupina expertů pro boj proti obchodování s lidmi GRETA.

Dále je třeba uvést **Úmluvu Rady Evropy o kybernetickém zločinu**¹⁴⁾, která poskytuje nejaktuálnější oporu pro mezinárodní spolupráci v oblasti dětské pornografie.

Problematika dětské pornografie je řešena čl. 9, kde je stanovena povinnost smluvních stran přijmout legislativní a jiná opatření k implementaci popsáního jednání jako trestného činu do národního práva. Následují specifikace skutkových podstat a definice dětské pornografie. Podle odst. 3 je ochrana poskytována dětem do 18 let, smluvní státy mohou věk upravit odlišně, ne však pod hranici 16 let.

Bezpochyby velký význam na poli evropských instrumentů je třeba přikládat – byť dosud neplatné - **Úmluvě Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a sexuálnímu zneužívání**³⁵⁾. Úmluva řeší CAN obecně, není zaměřena pouze na komerční aspekt. V preambuli

35) *Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a sexuálnímu zneužívání byla přijata v Lanzarote dne 25.10. 2007, bohužel dosud nevstoupila v platnost, za ČR tato úmluvu nebyla podepsána.*

této úmluvy je zdůrazněna nutnost boje proti sexuálnímu vykořisťování dětí, zejména proti dětské pornografii a prostituci, neboť důsledky těchto fenoménů jsou destruktivní pro dětské zdraví a psychosociální vývoj. Účel úmluvy je vyjádřen v čl. 1, kde je stanovena nutnost bojovat proti sexuálnímu vykořisťování a zneužívání dětí, chránit dětské oběti a podporovat mezinárodní spolupráci. Úmluva zavádí specifický monitorovací mechanismus. Důsledná preventivní opatření (typická pro novější úmluvy), zaměřená na vzdělávání dětí i široké veřejnosti, na podporu preventivních programů, aktivní zapojení dětí, veřejnosti, soukromých subjektů a médií do prevence, jsou zdůrazněna v čl. 4 až čl. 9. Úmluva dále ukládá smluvním stranám povinnost zřízení národního či místního úřadu nebo instituce pro podporu a ochranu práv dítěte.

V ČR tuto úlohu nyní plní Výbor pro práva dítěte Rady vlády ČR pro lidská práva, který se problematikou dětí zabývá meziresortně. Tomuto však chybí potřebná výkonná oprávnění a jeho role je spíše doporučující a monitorovací.

Velký důraz je rovněž kladen na ochranu a pomoc obětem sledované trestné činnosti (kapitola 4) a intervenčním programům a opatřením (kapitola 5).

Trestní právo hmotné včetně definic a skutkových podstat kriminalizovaných činů je uvedeno v kapitole 6 (čl. 18 až 29). Jedná se o sexuální aktivity s dítětem pod hranicí určitého věku (tato hranice je ponechána na uvážení smluvní strany) a využívání dítěte k prostituci či k pornografii. Čl. 26 požaduje trestní, občanskoprávní nebo správní odpovědnost právnických osob za delikty uvedené v úmluvě.

Trestní právo procesní je obsaženo v kapitole 7. I zde je věnována velká pozornost právům obětí (čl. 31), procesním pravidlům při výslechu dětí (čl. 35) apod. Kapitola 10 (čl. 39 až 41) popisuje monitorovací mechanismus, který je založen na Komisi smluvních stran, která bude monitorovat implementaci úmluvy ve smluvních státech.

Sledované problematiky se rovněž nepřímo dotýká **Evropská úmluva o osvojení dětí**³⁶⁾. Úmluva upravuje obecně podmínky pro osvojení dětí, které mohou mít význam při boji proti nelegálnímu odchodu s dětmi formou adopcí.

Stranou pozornosti rovněž nesmí zůstat **Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství**³⁷⁾. Sledované problematiky se nepřímo dotýkají čl. 2 až 5 této Úmluvy, které řeší určení matky a otce dítěte, což může mít význam pro nelegální obchod s dětmi cestou dobrovolného uznání otcovství k cizímu dítěti za úplatu matce či jiné osobě. Čl. 4 stanoví, že dobrovolné uznání otcovství nelze napadnout ani popřít, pokud vnitrostátní právo takový postup připouští, ledaže osoba, která chce dítě uzнат nebo je uznala za své, není biologickým otcem. Podle čl. 5 jsou v řízení týkajícím se otcovství připuštěny vědecké důkazy, jež mohou napomoci určení nebo vyloučení otcovství.

Považuji za užitečné rovněž zmínit **Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí**³⁸⁾. Na základě této úmluvy jsou dětem s ohledem na stupeň jejich vyspělosti přiznána určitá práva v souvislosti se soudním řízením v rodinných věcech. Jedná se zejména o právo na informace, právo vyjádřit vlastní názor, právo žádat o ustanovení zvláštního zástupce apod.

Velmi okrajově se sledované problematiky rovněž dotýká **Úmluva Rady Evropy o styku s dětmi**³⁹⁾. Cílem této úmluvy je především zabránit únosům dětí rodiči v mezinárodním měřítku.

36) *Evropská úmluva o osvojení dětí byla přijata dne 24.4. 1967 ve Štrasburku, v platnost vstoupila 24.6. 1968, jménem ČR byla podepsána 15.12. 1999, ratifikována 8.9. 2000, vyhlášena pod č. 132/2000. Sb.m.s.*

37) *Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství byla přijata dne 15.10. 1975 ve Štrasburku, vstoupila v platnost dne 11.8. 1978, jménem ČR podepsána 26.4. 2000, v platnosti od 8.6. 2001, vyhlášena pod č. 47/2001 Sb.m.s.*

38) *Evropská úmluva o výkonu práv dětí byla přijata 25.1. 1996 ve Štrasburku, v platnost vstoupila 1.7. 2000, jménem ČR byla podepsána 26.4. 2000, v platnosti od 1.7. 2001, vyhlášena pod č. 54/2001 Sb.m.s.*

39) *Úmluva Rady Evropy o styku s dětmi byla přijata 15.5. 2003 ve Štrasburku, v platnost vstoupila 1.9. 2005, za ČR byla podepsána v den přijetí a ratifikována dne 27.9. 2004, vyhlášena pod č. 91/2005 Sb.m.s.*

3.3 Legislativní instrumenty Evropské unie

Rovněž na půdě Evropské unie je problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí věnována patřičná pozornost.

V oblasti sexuálního vykořisťování dětí a dětské pornografie jsou legislativními instrumenty především **Rozhodnutí Rady 2000/375/SVV** ze dne 29.5. 2000 o boji proti dětské pornografii na internetu a **Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/JHA** z 22.12. 2003 o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.

Rozhodnutí Rady 2000/375/SVV o boji proti dětské pornografii na internetu zavazuje členské státy mimo jiné k zavedení účinných mechanismů v rámci boje proti dětské pornografii, zejména zřízení speciální jednotky pro odhalování a vyšetřování tohoto druhu trestné činnosti. Důležitým bodem je rovněž umožnění uživatelů Internetu účinným způsobem oznamovat zjištění dětské pornografie. Významnou roli v této oblasti sehrává rovněž Evropský policejní úřad (Europol), který participuje na zjištěných případech v rámci svého mandátu.

Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/JHA o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii především zavazuje členské státy ke kriminalizaci určitého jednání, jako například jakékoli vykořisťování dětí, nucení k prostituci, výrobu nebo šíření dětské pornografie apod. Rámcové rozhodnutí dále uvádí okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, jako například nízký věk dítěte, způsobení vážné újmy či spáchání trestného činu ve prospěch zločinné organizace apod. Je rovněž požadováno zavedení trestní nebo civilní odpovědnosti právnických osob včetně požadavků na sankce.

Důležité je rovněž zmínit program **Daphne**, jehož úkolem je bojovat proti všem formám násilí na ženách, mladých lidech a dětech. V současné době běží již třetí fáze programu (Daphne III, Rozhodnutí 779/2007/EC) pro období let 2007 až 2013. Cílem programu je především podpora nevládních a dalších organizací v boji proti násilí na ženách a dětech, vytvoření multidisciplinární sítě, výměna informací, tvorba programů pro oběti a pachatele této trestné činnosti.

Toto jsou tedy nejdůležitější mezinárodní instrumenty využívané v boji proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Jak z výše uvedeného

vyplývá, pohybuje se obsah mezinárodních instrumentů týkajících se této problematiky od obecné úpravy nekonkrétního charakteru shrnující však základní prvky v ochraně dětí (Úmluva o právech dítěte) až po vysoce konkrétní instrumenty podrobně charakterizující jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, detailně řešící prevenci, péči o oběti a otázky trestního práva procesního (především úmluvy Rady Evropy a nástroje EU). V důsledku kombinace těchto nástrojů mezinárodního práva můžeme konstatovat, že úprava ochrany dítěte nejen v oblasti komerčního sexuálního zneužívání je v současné době vysoce kvalitní. Mezinárodně právní normy (především obecného charakteru) týkající se ochrany dětí je navíc třeba považovat za tzv. *Ius Cogens*, což znamená, že státy jsou povinny tyto normy dodržovat, aniž by byly stranami jakýchkoli úmluv, neboť tyto normy plynou především z práva obyčejového.

Mezinárodněprávní úprava ochrany dětí představuje v současné době síť, která poskytuje dětem širokou ochranu a prolíná v sobě rovinu lidskoprávní, trestněprávní a rovněž rovinu práva humanitárního.

Od kvality mezinárodně právní úpravy je však třeba odlišovat její efektivitu, která spočívá v implementaci mezinárodních nástrojů do vnitrostátních úprav jednotlivých států a dále především v aplikaci těchto norem v praxi. Jistě nelze říci, že by ve všech státech, které jsou smluvními stranami Úmluvy o právech dítěte, byla dětem poskytována stejná ochrana, zajištěn stejný životní standart a zabráněno porušování jejich práv. Proč jsou v některých státech děti vystaveny chudobě, není jim poskytováno vzdělání, jsou vystavovány fyzickým trestům (např. bičování jako trestní sankce, fyzické tresty ve školách apod.), podrobovány bolestivým rituálům (např. ženská obřizka), nabízeny k prostituci a pornografii, nuceny pracovat, jsou využívány k bojovým aktivitám apod.? Je především na odpovědnosti státu a jeho orgánů, aby těmto fenoménům zabránil, pokud k nim dochází na jeho území či v jeho jurisdikci. Za poměrně účinný monitorovací a kontrolní mechanismus, který sleduje pokroky států v této oblasti, lze považovat Výbor pro práva dítěte zřízený na základě Úmluvy o právech dítěte. Této problematice bude věnován prostor v kapitole č. 6 této diplomové práce.

V dalších kapitolách této diplomové práce se budeme věnovat jednotlivým druhům sledovaného fenoménu a rovněž implementaci výše uvedených úmluv do vnitrostátního práva.

4. Jednotlivé formy fenoménu

4.1 Dětská prostituce

Stockholmský kongres dne 27. – 31. srpna 1996 vymezil dětskou prostituci jako „zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu“.

Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie¹¹⁾, který byl přijat 25.5. 2000, v čl. 1 velmi obdobně definuje dětskou prostituci tak, že za dětskou prostituci se považuje „využívání dítěte k sexuálním aktivitám za úplatu nebo jinou protihodnotu“.

Lze konstatovat, že fenomény dětské prostituce a pornografie jsou si velmi blízké, neboť velké množství dětí se dostalo k prostituci přes osobní zkušenost zneužití při fotografování nebo natáčení pornografického díla, část těchto dětí byla v dětství zneužita.⁴⁰⁾

Jednou ze základních příčin, které vedou děti k prostituci, je ekonomická nouze. Například děti, které jsou na útěku od rodiny či z ústavního zařízení, se tak stávají lehkou kořistí toho, kdo jim za sex nebo protislužbu nabídne jídlo, ubytování či kapesné.

Další příčinou může být emocionální nouze. Děti hledají bezpečí, blízkost, důvěrný vztah, uznání, pomoc, pozornost, náklonnost a lásku a jsou ochotny za to dát k dispozici své tělo a svou sexualitu. V emocionální nouzi se mohou děti ukvapeně a bez výběru sexuálně oddat dospělým, později ovšem poznávají, že takové vztahy jsou frustrující, že je emočně neuspokojují a že ani nemají delší trvání. Proto hledají dál a prožívají opět frustrující kontakty, obelhávání a podvádění. Nakonec sáhnou po placeném sexu, kterým si také chtějí vyrovnávat emoční deficity. Náhradním uspokojením se stávají peníze.

S prostitucí, kterou děti provozují z emocionální nouze, souvisí prodejnost spojená s konzumní mentalitou, s orientací na výkon. Tím se

40) Blíže viz Milfait, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*, Portál, Praha 2008, str. 41.; Chmelík, Jan a kol.: *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, Portál, Praha 2003, str. 42 a násl.

myslí situace, kdy se děti mezi sebou definují hlavně podle věcí, které vlastní. Děti si přejí být oblíbené a uznávané, patřit do skupiny, a proto musí takové potřebné věci (nejčastěji značkové módní výrobky) vlastnit. Z tohoto důvodu podstupují i prostituční chování. V pozadí je ovšem opět touha po bezpečí, uznání, přijetí, a strach, aby nezůstaly stranou.

Prostituce slouží také k obstarávání peněz na omamné a psychotropní látky nebo k obstarávání těchto látek, které zase pomáhají vydržet život v prostituci. Drogy současně využívají kuplíři, aby na nich učinili děti závislými a pak je mohli snadněji ovládat.

Dalšími příčinami komerčního sexuálního chování u dětí může být nepochopení rodičů, popřípadě širšího sociálního prostředí, v kombinaci s odlišnou sexuální orientací u chlapců, nebo také nenaplněné představy náhradní rodiny u dětí, které byly svěřeny do péče pěstounů.

Zkušenosti ze sociální práce rovněž ukazují, že problém komerčně sexuálního zneužívání dětí je důsledkem nejen selhání rodiny, ale i nedostatečné prevence sociálně patologických jevů, podceněním či nedoceněním prvních příznaků problémů dětí.⁴¹⁾

Formy dětské prostituce lze rozlišit podle následujících kritérií:

1) **Čistá forma** (prostituce sama o sobě) nebo **prostituce svázaná s dalšími aktivitami sexuálního byznysu** (součást pornografického průmyslu nebo součást obchodování s lidmi).

2) **Dobrovolnost** nebo **přinucení** (přinucení blízkou osobou, přinucení cizí osobou, prostituce pro vlastní obživu či pro obživu rodiny, prostituce pro peníze či pro zábavu).

3) **Účel**, který dospělý obchodník sleduje a v jehož rámci lze dále rozlišit 3 varianty prostituce:

A. **Organizovaná** – na její organizaci, na vytipování a získávání dětí se podílí více než jedna dospělá osoba (tato forma představuje podle odhadů asi 2 % případů, v rámci jednoho případu ovšem mohou být obchodovány stovky až tisíce dětí).

B. **Rituální** – spojená s rituálními praktikami v rámci sekt nebo s oslavou.

41) *Bližze viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 42 a násl.*

C. **Institucionální** – třetí variantu představují případy, ve kterých dospělí, jako jsou vedoucí kroužků, táborů, oddílů, členové církevních institucí, využívají k páčání trestné činnosti své institucionální začlenění.⁴²⁾

Viktimizace dětí, které zažily vykořisťování v prostituci, se přirovnává k viktimizaci způsobené krutým mučením nebo k osobní zkušenosti s leteckou katastrofou. Dítě je traumatizováno nejen samotnou prostitucí, ale i dalším násilím, proto se rozlišuje primární a sekundární traumatizace a viktimizace. Sekundární viktimizace a traumatizace znamená sexuální násilí včetně vynucování sexu bez ochrany, vynucování odmítaného způsobu sexuálního styku, znásilnění, přinucení k sexu s více osobami současně, dále tělesné tresty za neuposlechnutí příkazu, psychické násilí s cílem oběť zcela ovládnout.

U dětských obětí dochází velmi často k poruchám sexuálního a reprodukčního zdraví. Zejména dochází k poruchám přiměřeného vývoje a sexuality, poruchám ochrany před sexuálně přenosnými chorobami a k poruchám ochrany před předčasným těhotenstvím a spontánními potraty. Dále se jedná o poruchy v psychickém a sociálním vývoji dítěte, kdy osobnost dítěte je narušena a rozvíjí se také často nenapravitelné psychické stigma a sociální trauma.⁴³⁾

4.2 Dětská pornografie

Dětská pornografie byla **Stockholmským kongresem** z 27. – 31. srpna 1996 definována jako „jakýkoli obrazový nebo textový materiál, který používá dítě v sexuálním kontextu“. Pornografie byla dále rozdělena na obrazovou a zvukovou. Obrazová pornografie byla vymezena jako „zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné nebo simulované, nebo vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojení uživatele“. Zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu.

42) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 45.*

43) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 67 a násl.*

V případě zvukové pornografie se jedná o „používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný nebo simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele, a zahrnuje rovněž výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu“.

Pojem dětská pornografie je dále kvalitně definován v **Úmluvě Rady Evropy ke kybernetickému zločinu**⁴⁴⁾, kde je v čl. 2 stanoveno, že se jedná o pornografický materiál, který vizuálně zobrazuje:

- nezletilou osobu zapojenou do explicitně sexuálního chování,
- osobu, která se jeví jako nezletilá, zapojenou do explicitně sexuálního chování,
- realistické obrazy představující nezletilou osobu zapojenou do explicitně sexuálního chování.

Dětskou pornografií se tedy rozumí jakékoli zobrazování dítěte, jak se zúčastňuje skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, přitom může jít o zpodobení dítěte jakýmkoli způsobem nebo jakékoli zpodobením jeho pohlavních orgánů určené primárně k sexuálním úkonům.⁴⁴⁾

Dětská pornografie má za následek zvláště těžké formy traumatizace a častěji než v jiných případech sexualizovaného násilí se vyskytují těžké asociativní poruchy osobnosti. **Zvláště zatěžující aspekty** v případech dětské pornografie představují:

- 1) Brutalita násilných činů může zesilovat traumatizaci. Děti jsou například nuceny, aby zaujímaly speciální polohy nebo se v průběhu svého znásilňování smály, aby působily dojmem, že jim násilí přináší radost.
- 2) Pachatelé používají omamné a psychotropní látky, které činí děti povolnými a které současně vedou ke zmatenému vnímání, zejména k dlouhodobému efektu závislého chování.
- 3) Pachatelé děti vybírají pomocí obrazů a natočených dokumentů. Takto vybrané dítě se následně stydí za materiál, v němž účinkuje, a ve strachu, že bude odhaleno, se stane opět povolnějším.

44) *Bliže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 14.*

4) Děti jsou nuceny, aby zneužívaly jiné děti, a toto domnělé „spolupachatelství“ způsobuje, že se dají snadněji vydírat. Posiluje to jejich pocit viny a stud, takže jsou ochotny mlčet.

5) Oběti, které dosáhly věku pro trestní stíhání, se obávají odhalení, když se v kontextu svého vlastního pornografického vykořisťování staly „pachateli“.

6) Tím vším se ztěžuje trestní stíhání i terapie a vnitřní zpracování krutých zážitků obětí. K tomu přistupuje skutečnost, že se i staré materiály mohou prostřednictvím médií objevit dnes jako nové a že mohou být nově uvedeny do oběhu.⁴⁵⁾

Ve dnech 2. a 3. září 1998 proběhla policejní akce pod krycím názvem operace Katedrála. Jednalo se o celosvětově nejrozsáhlejší akci zaměřenou na organizovanou dětskou pornografii na internetu. Ve 12 zemích bylo prohledáno 93 bytů a zadrženo 56 podezřelých. Jednalo se o zásah proti internetovému chatu WOnDerworld. Prohlídka zabavených počítačů poskytla tři miliony obrazů s dětskou pornografií. Následně bylo stíháno 180 pachatelů, z nichž někteří děti sami zneužívali, jiní své oběti dále zprostředkovávali a filmovali nebo fotografovali pro dětské porno. Velký počet zákazníků WOnDerlandu byl odsouzen, někteří spáchali sebevraždu. Bohužel již pouhý jeden den se ti, kteří akci unikli, znovu zorganizovali a vzniklo nové seskupení s názvem ROundtable.⁴⁶⁾

4.3 Obchod s dětmi

Jak již bylo výše uvedeno, v průběhu **Stockholmského kongresu**, který se konal 27. – 31. srpna 1996, byla na obchodování s dětmi použita definice OSN z roku 1994 o obchodu s lidmi, dle které se jedná o „nelegální a utajované převážení osob přes státní hranice se záměrem přinutit je k sexuálně a ekonomicky vykořisťujícím činnostem, které přinášejí zisky zprostředkovatelům, obchodníkům či zločineckým syndikátům“. S ním jsou těsně spojeny nucená domácí práce, falešné sňatky a vnucená adopce.

45) Blíže viz Milfait, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*, Portál, Praha 2008, str. 69 a násl.; Chmelík, Jan a kol.: *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*, Portál, Praha 2003, str. 52 a násl.

46) Blíže viz Milfait, René: *Komerční sexualizované násilí na dětech*, Portál, Praha 2008, str. 104.

Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie¹¹⁾, který byl přijat 25.5. 2000, v čl. 1 definuje obchod s dětmi jako „úkon nebo transakci, při nichž kdokoli, jednotlivec nebo skupiny, předá někomu jinému dítě za úplatu či jinou protihodnotu“. Prodej dětí je dále podrobněji konkretizován jako „nabízení, získávání, zprostředkování či poskytování dítěte k dětské prostituci, nebo výroba, distribuce, šíření, dovoz, vývoz, nabízení, prodej či držení dětské pornografie k výše uvedeným účelům“.

Pokrokovou definici nabídl následně **Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi**, tzv. Protokol z Palerma¹⁷⁾. Ten v čl. 3 vymezuje rozhodující pojmy následovně:

a) Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání osob pod hrozbou či za použití síly nebo jiných forem nátlaku, únosem, lstí, podvodem, zneužitím pravomoci nebo situace bezbrannosti či za použití poskytnutí nebo získání peněz nebo prospěchu k získání souhlasu pro ovládnutí osoby jinou osobou za účelem vykořisťování. Vykořisťování zahrnuje minimálně vykořisťování prostitucí jiných nebo jinými formami sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo službami, otroctvím nebo praktikami podobnými otroctví, nevolnictví či odstraňování orgánů.

b) Souhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování uvedenému v odst. a) tohoto čl. bude neúčinný tam, kde byl použit některý z prostředků uvedených v odst. a). Najímání, doprava, transfery, ukrývání nebo přijímání dítěte pro účely vykořisťování bude považováno za obchodování s lidmi i v případě, že nebude zahrnovat žádný z prostředků uvedených v odst. a).

V Evropě jsou děti obchodovány do mnoha zemí Evropské unie zejména ze zemí západní Afriky a z východoevropských států. Mezi nimi se jako země původu uvádí hlavně Albánie, Bulharsko, Moldávie, Rumunsko a Ukrajina. Při cestě ze západních států jako tranzitní území fungují hlavně Kyrgyzstán a Mongolsko.

Obchodování se obecně popisuje pomocí tzv. push faktorů, které vedou dítě nebo dospělého k tomu, aby opustil místo (chudoba, rozpad rodiny, násilí, nedostatek pracovních příležitostí, diskriminace, válka, přírodní katastrofy aj.), a pull faktorů, které rozhodují o místě, do kterého

se oběti přesouvají nebo jsou přemísťovány (např. ekonomicky výhodnější region).

Fenomén obchodování s dětmi je globální a zasahuje bohaté i chudé země, neboť se jedná především o fenomén určený poptávkou (demand-driven). Obchodování za účelem komerčního sexu souvisí s expanzí sexuálního zábavního průmyslu a s rozšiřováním komerčních intimních služeb a dohod (např. sňatků).

Obchod s dětmi může mít následující podoby:

1) Pracovní vykořisťování:

Může se jednat o práci na plantážích či v dolech, manipulaci s chemikáliemi a pesticidy nebo řízení nebezpečných strojů. Děti jsou často drženy v izolaci v zemi určení a mají strach oznámit své těžké a ponižující podmínky úřadům. Může se rovněž jednat o tzv. dlužní práci (bonded labour), kdy rodina obdrží určitou platbu předem a náklady a úrok jsou pak odečítány z výdělku dítěte v takových částkách, že je téměř nemožné zaplatit dluh nebo dítě vykoupit zpět.

2) Zneužívání při práci v domácnosti:

Rodiče jsou často nalákáni slibem o dobré práci nebo o možnostech vzdělávání dítěte. Bez dokladů totožnosti a jakékoli pomoci jsou děti závislé na svých vykořisťovateli.

3) Sexuální vykořisťování:

Jde o zneužívání dětí v nevěstincích, masážních salonech, striptýzových klubech nebo při produkci pornografických materiálů. Děti využívané v sexuálním průmyslu trpí extrémním fyzickým, sexuálním i psychickým násilím. Jsou zneužívány obchodníky, kuplíři i zákazníky.

4) Vojenské povinnosti:

Děti jsou zneužívány i v ozbrojených konfliktech, přičemž některé z nich se přidávají k bojovým složkám kvůli chudobě, zatímco jiné jsou násilně naverbovány nebo uneseny. Jejich role jsou různé – slouží jako poslové, nosiči, kuchaři, poskytovatelé sexuálních služeb, bojovníci. Nejohroženější jsou děti separované od svých rodin a domovů, děti žijící v bojové zóně či děti osiřelé.

Jak již bylo výše uvedeno, tuto problematiku řeší čl. 38 Úmluvy o právech dítěte a následně Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Jedná se o fenomén velmi závažný, neboť podle zprávy UNICEF z roku 2001 byly v devadesátých letech v průběhu novodobých ozbrojených konfliktů zabity 2 miliony

děti , 12 milionů ztratilo domov, 6 milionů bylo vážně zraněno nebo trvale zmrzačeno, více než 300 000 dětí se každoročně účastní bojových akcí a 8 až 10 tisíc dětí každým rokem zabijí pozemní miny. Problematika se dotýká především afrických zemí (Liberie, Somálsko, Rwanda), ale také Asie, Latinské Ameriky (Kolumbie, Peru) a rovněž i Evropy (Srbsko, Chorvatsko).

Účast dětí v ozbrojených konfliktech se týká jak chlapců, tak i dívek, přičemž je třeba, aby mezinárodněprávní instrumenty dostatečně refletovaly tento gendrový aspekt a zakazovaly rovněž **nepřímou** účast dětí v bojích, která se týká zejména dívek. Dívky v bojích mohou sloužit jako manželky a sexuální objekty pro důstojníky a vojáky nebo vykonávat různé pomocné práce (nošení břemen, vaření, praní).

5) **Ekonomické sňatky:**

Je-li finanční situace rodiny vážná, může být dívka považována za ekonomické břemeno pro rodinu a její sňatek se starším mužem za rodinnou strategií přežití. Existuje také narůstající poptávka starších mužů po mladých nevěstách – pannách. Sňatky mohou být rovněž výsledkem dohod migrantů.

6) **Nezákonná adopce:**

Svou roli zde hraje rostoucí poptávka po adoptcích. Některé matky, většinou z rozvojových zemí, prodávají své děti, jindy je kojeneček ihned po porodu izolován a prodán, zatímco matce je řečeno, že dítě přišlo na svět mrtvé.

7) **Zneužívání dětí při hrách a zábavě:**

Příkladem může být zneužívání chlapců jako žokejů na velbloudích dostizích, přičemž s chlapci, kteří prohrají, jejich vykořisťovatelé krutě zacházejí, nedávají jim odměnu a jídlo, psychicky a fyzicky je týrají.

8) **Žebrání:**

Děti musí vydělávat peníze pro jiné žebráním nebo prodejem zboží na ulici. V některých případech jsou děti mrzačeny, aby vyvolaly soucit a větší štedrost.

9) **Obchod s lidskými orgány.**

Obecně lze obchod s dětmi rozdělit do dvou kategorií:

1) Obchodování s dětmi do 12 let (dívky a chlapci) za účelem žebrání, získání orgánů, adopce, prostituce, pornografie.

2) Obchodování „náctiletých“ dívek pro sexuální vykořisťování, tedy prodej dospívajících dívek (v menší míře i chlapců) do sféry prostituce.

Malé děti, děvčata i chlapci, jsou obchodovány za účelem nucené práce zvláště z Albánie do Řecka a Itálie. Stále větší počet těchto dětí, většinou romského původu, žebrá na ulicích v těchto zemích, což pravděpodobně ukazuje na obchod uvnitř země. Větší dívky i chlapci jsou vybavováni falešnými doklady a vydávány za starší pro účely prostituce a pornografie v západní Evropě. V Moldávii se množí případy ilegálních adopcí, kdy jsou k osvojení nabízeny hlavně děti z rodin s mnoha potomky z venkova a děti rodičů, kteří migrují. Alarmující je situace v Rumunsku, kdy v západní Evropě operují propojené sítě rumunských obchodníků s dětmi. V Rumunsku jsou děti bezprostředně „odkupovány“ od svých rodin nebo jsou rodinám odebírány se sliby životní perspektivy v západní Evropě. Odváděny jsou rovněž nezaopatřené děti ulice. V západní Evropě (často v Německu) jsou pak děti pod stálým psychickým i fyzickým tlakem využívány ke krádežím či k prostituci.⁴⁷⁾

Následky obchodování s dětmi jsou velmi závažné. Děti jsou okradeny o zdravé dětství a důstojný, tvořivý a prospěšný život. Pachatelé děti zotročují a fyzicky týrají. Násilí se vyskytuje ve všech stádiích cyklu obchodování. Takto postižené děti cítí často pocity hanby, viny a nízké sebeúcty, jsou často stigmatizovány. Cítí se podvedeny, zrazeny, zejména když je pachatelem někdo, komu důvěřovaly. Některé děti sahají po omamných a psychotropních látkách, aby otupily psychickou bolest, jiné se pokusí o sebevraždu. Děti obchodované do sexuálního průmyslu jsou vystaveny riziku přenosných pohlavních nemocí včetně HIV/AIDS. Zákazníci často platí více za sex bez kondomu a zejména dívky jsou málokdy v pozici, aby mohly na jeho použití trvat.

Obchodované děti trpí nepříznivými vlivy na jejich sociální rozvoj a vzdělání, mnohé nemají rodinný život a jsou nuceny pracovat od útlého věku. Jsou pod stálým dohledem a omezením a často nemají možnost hledat pomoc. Tyto vlivy mohou pro oběti fyzického a emočního násilí a zneužívání znamenat ohrožení života a mohou být dlouhodobé.

Dětské oběti prožívají martyrium tělesného a duševního násilí, ponižování, strachu a úplného zbavení práv. Pokud se jim podaří z této

47) *Bliže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 29 a násl.*

závislosti osvobodit, nebo časem přestanou být pro obchod užitečné, trpí traumatizací a těžkými nemocemi. Pro některé už neexistuje cesta zpět. Sexuálně zneužití děti jsou například v některých kulturách zapuzeny, další se stydí, protože nemohou svým rodinám poskytnout očekávané peníze. Děti, které byly prodány už ve čtyřech letech, si nemohou vzpomenout, odkud vlastně pocházejí. Bezpočet chlapců a dívek zaplatí za dlouhodobé zneužívání dokonce i životem. Dívky nucené k prostituci jsou drženy proti své vůli, bez nároku na lidsky důstojné zacházení. Tito moderní otroci jsou dnes masovým, lehce nahraditelným zbožím s mizivou hodnotou, neboť dodávka nového, levného zboží nikdy nepřestává.⁴⁸⁾

48) *Bližze viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 66 a násl.*

5. Implementace ustanovení mezinárodních smluv do právního řádu České republiky

Práva dětí na ochranu před kriminalitou na nich páchanou jsou především práva na ochranu před zanedbáváním, zneužíváním a duševním nebo tělesným násilím. Podle Úmluvy o právech dítěte – jak již bylo podrobně rozebráno výše – se jedná o opatření směřující k ochraně dětí před násilím a zanedbáváním (čl. 19), před narkotickými a psychotropními látkami (čl. 33), před všemi formami sexuálního zneužívání a vykořisťování (čl. 34) a obchodování s dětmi (čl. 35). Pozornost je věnována i reintegraci dětí, které se již staly oběťmi vykořisťování, zneužívání nebo týrání (čl. 39).

Problematika kriminality páchané na dětech v České republice je ve středu zájmu široké veřejnosti od počátku devadesátých let a úzce souvisí právě s ratifikací Úmluvy o právech dítěte. Je tomu tak především v resortu Ministerstva vnitra ČR. Policejní prezidium věnuje v posledním desetiletí problematice trestné činnosti páchané na mládeži nemalou pozornost obdobně jako trestné činnosti mládeže. Stejná pozornost je této problematice věnována i dalšími složkami státní správy v ČR a rovněž složkami nestátními. Jedná se především o Ministerstvo spravedlnosti a jemu podřízené orgány činné v trestním řízení, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí a dále nevládní neziskové organizace, které se zabývají touto problematikou. Jedná se například o Dětské krizové centrum, Nadace Naše dítě, Bílý kruh bezpečí, La Strada a další.⁴⁹⁾

Ochrana je ve vnitrostátní úpravě obsažena v různých právních normách. Již tradičně je základ právního postavení dítěte obsažen, mimo právo ústavní, v právu rodinném. Vliv Úmluvy o právech dítěte se do zákona o rodině promítl (novelou z.č. 91/1998 Sb.) především v ustanovení o sociálně právní ochraně, jejímž cílem je „blaho dítěte“. Následně přijatý zákon o sociálně právní ochraně dětí (z.č. 359/1999 Sb.) stanovil rovněž jako přední hledisko zájem o blaho dítěte. Mimo jiné zákon stanovuje povinnost státu a státních orgánů poskytovat účinnou pomoc rodinám s

49) *Bliže viz internetové stránky těchto organizací www.dkc.cz, www.nasedite.cz, www.bkb.cz, www.strada.cz apod.*

děti, povinnost státních orgánů chránit děti před tělesným a duševním násilím i povinnost státu zajistit reintegraci a zotavení dítěte, které se stalo obětí týrání, zneužívání, zanedbávání nebo jiného omezujícího zacházení.

V souladu s Úmluvou byl novelizován zákon o přestupcích (z.č. 200/1990 Sb.). Byly uzákoněny nové přestupky na ochranu dětí, např. za přestupek je považováno ponechání nezletilého dítěte bez náležitého dozoru, pokud je tím vystaveno nebezpečí vážné újmy na zdraví nebo pokud tím způsobí újmu na zdraví jiné osobě škodu na majetku. Za přestupek je nově považováno i ponížení lidské důstojnosti nezletilého dítěte použitím nepřiměřených opatření.

Naopak tradiční je ochrana dětí a mladistvých před podáváním alkoholických nápojů a jiných návykových látek. Založena je na principu prohibice. Absolutní zákaz prodávání a podávání návykových látek osobám mladším osmnácti let je vysloven hned dvěma normami správního práva. Vedle zákona o přestupcích je to i zákon o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (z.č. 379/2005 Sb.). Od roku 1990 je princip prohibice pro děti a mladistvé uplatněn i při hraní na hracích automatech (z.č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách).

Nejkrajnější ochrana dětí a mladistvých před kriminalitou je garantována trestním právem. Současná úprava českého trestního práva nezná trestný čin s názvem komerční sexuální zneužívání dětí. Jednotlivé formy komerčního sexuálního zneužívání dětí, tj. prostituci, pornografii a obchod s dětmi lze podle platné právní úpravy postihovat níže uvedeným způsobem. Na základě Druhého opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte a závěrů Stockholmského kongresu, který vymezil pojem komerční sexuální zneužívání, byla českými zákonodárci přijata řada novel trestního zákona, které rozšířily a blíže specifikovaly některé skutkové podstaty trestných činů, které mají souvislost s komerčním sexuálním zneužíváním dětí.

V následujících odstavcích budou rozebrána ustanovení trestního práva, podle kterých lze postihovat komerční sexuální zneužívání dětí. Vzhledem k rekodifikaci trestního práva hmotného, účinné od 1.1. 2010, bude věnována pozornost oběma úpravám.⁵⁰⁾

50) Z.č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jehož platnost skončila dnem 31.12. 2009, a je nahrazen z.č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem, účinným od 1.1. 2010.

Podle z.č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, který je účinný od 1.1. 2010 a který nahradil dosavadní z.č. 140/1961 Sb., je možné trestné činy postihující komerční sexuální zneužívání dětí najít především v hlavě druhé zvláštní části, kde jsou zařazeny **trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství**, v hlavě třetí, kde jsou upraveny **trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti**, a v hlavě čtvrté, která obsahuje **trestné činy proti rodině a dětem**. Přesun těchto trestných činů z původních hlav páté až osmé z.č. 140/1961 Sb. do současné hlavy druhé až čtvrté prezentuje vůli zákonodárce vyjádřit závažnost těchto trestných činů.

Z ustanovení obecné části je třeba věnovat pozornost § 126, který předkládá definici termínu „dítě“, kdy dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

Obchod s dětmi je možné postihovat především jako trestný čin **obchodování s lidmi** podle § 168 zařazeného v dílu 1 hlavy druhé mezi trestnými činy proti svobodě. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho jiným bylo užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla, k odběru tkáně, buňky nebo orgánu z jeho těla, k službě v ozbrojených silách, k otroctví nebo nevolnictví, nebo k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování, anebo kdo kořistí z takového jednání. Odst. 2 poskytuje ochranu osobě odlišné od dítěte. Podmínky přísnější trestnosti stanoví odst. 3 až odst. 5, jedná se mimo jiné o spáchání tohoto trestného činu v rámci organizované skupiny, nebo spáchání tohoto činu s úmyslem, aby jiného bylo užito k prostituci.

Trestní sazba se zde pohybuje od dvou do deseti let v odst. 1 až po sazbu od osmi do patnácti let v odst. 4.

Partikulárně postihuje obchod s dětmi rovněž trestný čin **svěření dítěte do moci jiného** podle § 169, který se týká nezákonných adopcí. Podle tohoto ustanovení je trestný ten, kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel. Kvalifikované skutkové podstaty jsou uvedeny v odst. 2 a 3.

Trestní sazba se zde pohybuje od sazby do třech let v odst. 1 až po

sazbu od třech do deseti let v odst. 3.

Dále se této problematiky dotýká trestný čin **únos dítěte a osoby stížené duševní poruchou** podle § 200, kterého se dopustí ten, kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou odejme z opatrování toho, kdo má podle jiného právního předpisu nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat. Přísněji bude mimo jiné trestný ten, kdo takto jedná v úmyslu opatřit sobě nebo jinému majetkový prospěch, pokud spáchá takový čin jako člen organizované skupiny, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

Trestní sazba se u tohoto trestného činu pohybuje od sazby do třech let v odst. 1. až po sazbu tři až deset let v odst. 4.

*Podle z.č. 140/1961 Sb. byl obchod s dětmi postihován především pomocí trestného činu **obchodování s lidmi** podle § 232, jehož skutková podstata byla koncipována úžeji než výše uvedené ustanovení, neboť výslovně zahrnovala pouze různé formy sexuální zneužívání a pracovní vykořisťování.*

*Obdobně jako současný § 169 obchod s dětmi v případě nelegálních adopcí postihoval rovněž trestný čin **obchodování s dětmi** podle § 216a tr.z., ačkoli jeho název nelze hodnotit jako výstižný a správně byl novou právní úpravou změněn.*

*Trestný čin **únosu** byl postihován podle podstatně stručnějšího § 216, který však neumožňoval přísnější postih pachatele jednajícího jako člen organizované skupiny a rovněž nerozlišoval výši majetkového prospěchu, kterého chtěl pachatel dosáhnout.*

K postihu dětské prostituce lze použít především skutkové podstaty systematicky zařazené v hlavě třetí mezi trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a v hlavě čtvrté mezi trestné činy proti rodině a dětem.

Jedná se zejména o trestný čin **kuplířství** podle § 189, kterého se dopustí ten, kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným. Přísněji trestný je ten, kdo takto jedná v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo je členem organizované skupiny, případně pokud způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

Trestní sazba se pohybuje od šesti měsíců po čtyři léta v 1. odst. až k sazbě od osmi do patnácti let v odst. 4.

Mezi kvalifikované skutkové podstaty v tomto případě nepatří spáchání uvedeného činu na dítěti, ani spáchání tohoto činu ve prospěch organizované skupiny působící ve více státech.

Dalším trestným činem je **sexuální nátlak** podle § 186. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. Stejně bude potrestán, kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, jeho bezbrannosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu. Přísněji trestný bude mimo jiné ten, kdo spáchá uvedené činy na dítěti, příp. na dítěti mladším patnácti let, jako člen organizované skupiny, nebo kdo způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

Trestní sazba zde činí šest měsíců až čtyři léta v 1. a 2. odst., deset až patnáct let v odst. 6.

Trestného činu **svádění k pohlavnímu styku** podle § 202 se dopustí ten, kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplaty, výhodu nebo prospěch. Přísněji trestný je ten, kdo tento čin spáchá na dítěti mladším patnácti let, ze zavrženíhodné pohnutky, pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu nebo takovýto čin spáchá opětovně.

Trestní sazba zde činí v 1. odst. pouze dvě léta a v odst. 2 šest měsíců až pět let.

§ 203 stanoví výslovně beztrestnost dítěte, které žádá nebo přijme úplatu či jinou výhodu nebo prospěch za poskytnutí jakýchkoli sexuálních aktivit.

*Podle z.č. 140/1961 Sb. byla dětská prostituce postihována jako trestný čin **kuplířství** podle § 204. Tohoto trestného činu se dopustil ten, kdo jiného zjednal, přiměl nebo svedl k provozování prostituce, nebo kdo kořistil z prostituce provozované jiným. Přísněji trestný podle odst. 2 byl ten, kdo spáchal tento čin za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného. Podle odst. 3 byl potrestán ten, kdo získal takovým činem značný prospěch, spáchal takový čin jako člen organizované skupiny, nebo spáchal takový čin na osobě mladší než osmnáct let. Podle odst. 4 byl postižen ten, kdo spáchal čin uvedený v odst. 2 na osobě mladší než patnáct let.*

Pro postih pachatelů dětské prostituce a souvisejících aspektů by bylo rovněž možné využít trestných činů **znásilnění** podle § 185, **pohlavní**

zneužití podle § 187, **prostituce ohrožující mravní vývoj dětí** podle § 190, **ohrožování výchovy dítěte** podle § 201 apod.

Před dětskou pornografií chrání trestný čin **výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií** podle § 192, kterého se dopustí ten, kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. Dále se tohoto trestného činu dopustí ten, kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla (odst. 2). Přísněji trestný bude mimo jiné ten, kdo spáchá čin uvedený v odst. 2 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch či prospěch velkého rozsahu.

Trestní sazba se u tohoto ustanovení pohybuje od sazby do dvou let v odst. 1 až k sazbě od třech do osmi let v odst. 4.

Trestného činu **zneužití dítěte k výrobě pornografie** podle § 193 se dopustí ten, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle. Přísněji trestný bude mimo jiné ten, kdo spáchá tento čin jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch či prospěch velkého rozsahu.

Trestní sazba se u tohoto trestného činu pohybuje v rozmezí od sazby od jednoho roku do pěti let v odst. 1 až po sazbu od třech do osmi let v odst. 3.

*Podle z.č. 140/1961 Sb. byla dětská pornografie postihována především jako trestný čin **šíření pornografie** podle § 205 tr.z., kdy podle odst. 2 písm. a) byl trestný ten, kdo vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl, činil veřejně přístupným, zprostředkoval, uvedl do oběhu, prodal nebo jinak jinému opatřil fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazovalo nebo jinak využívalo dítě, anebo kdo kořistil z takového pornografického díla.*

Odst. 1 uvedeného § 205 tr.z. chránil dítě před negativním vlivem pornografie a postihoval toho, kdo pornografické dílo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné takové dílo nabízel, přenechával nebo zpřístupňoval dítěti, nebo na místě, které je dětem přístupné, vystavoval nebo jinak zpřístupňoval.⁵¹⁾

*Trestného činu **přechovávání dětské pornografie** podle § 205a tr.z. se dopustil ten, kdo přechovával fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazovalo nebo jinak využívalo dítě.*

*Trestného činu **zneužití dítěte k výrobě pornografie** podle § 205b tr.z. se dopustil ten, kdo přiměl, zjednal, najal, zlákal, svedl nebo zneužil dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistil z účasti dítěte na takovém pornografickém díle.*

V rámci této kapitoly je rovněž třeba se zmínit o **systemu doporučení pro národní legislativu**, který byl přijat **Druhým světovým kongresem proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí**, který se konal v Jokohamě ve dnech 17. až 20.12. 2001. Jedná se především o následující doporučení:

- vytvořit národní legislativní model zahrnující všechny aspekty sexuálního zneužívání dětí,
- zabezpečit navazující sociální legislativu,
- přezkoumat legislativu týkající se procesních pravidel v trestním řízení a imigrační legislativu z hlediska nediskriminace sexuálně zneužívaných dětí,
- informovat o všech legislativních úpravách zahrnujících postavení těchto dětí takovým způsobem, aby se tyto informace dostaly k široké veřejnosti a byly pro ni srozumitelné,
- děti, které byly oběťmi obchodu přes hranice nesmějí podléhat imigrační legislativě, ale má být s nimi zacházeno na základě humanitárních principů podle čl. 20 Úmluvy o právech dítěte,
- doporučuje se organizovat soudní kolokvia zaměřená na sexuální zneužívání dětí na místní, regionální i národní úrovni,
- státy, které nepovolují extradici svých občanů, musejí zajistit jejich adekvátní potrestání na svém území,

51) Tato skutková podstata je v současné právní úpravě samostatně upravena v § 191 z.č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

- advokátním komorám a jiným právnickým profesním sdružením se doporučuje zvážit možnost bezplatného zastupování dětských svědků a obětí,
- nezávisle na věku pro udělení souhlasu se sexuálními aktivitami by ochrana proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí měla být rozšířena na všechny osoby do 18 let.⁵²⁾

52) *Bliže viz Zoubková, Ivana: Kriminalita páchaná na mládeži, Kriminalistika, 2/2001, str. 83-94.*

6. Efektivita mezinárodněprávních instrumentů proti CSEC

6.1 Výbor pro práva dítěte (CRC)

Efektivitu instrumentů mezinárodního práva lze hodnotit z různých hledisek. Především je třeba posuzovat počet smluvních stran mezinárodních úmluv. Dále je třeba hodnotit, zda úmluva obsahuje monitorovací či kontrolní mechanismus, na základě kterého je posuzována implementace úmluvy a hodnocena její efektivita v praxi.

V těchto výše uvedených ohledech je bezpochyby třeba v boji proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí považovat za významnou **Úmluvu o právech dítěte**⁷⁾ (ÚPD), která se vyznačuje vysokým počtem ratifikací a rovněž níže popsáním kontrolním mechanismem.

Podle čl. 43 byl pro zjišťování pokroku dosaženého smluvními státy při plnění závazků přijatých touto úmluvou zřízen **Výbor pro práva dítěte** (Committee on the Rights of the Child – dále jen CRC). CRC se skládá z deseti odborníků vysokého morálního charakteru a uznávaných schopností v předmětné oblasti, kteří jsou voleni na období čtyř let. Podle čl. 44 se smluvní státy zavázaly v pravidelných pětiletých intervalech předkládat prostřednictvím generálního tajemníka OSN Výboru pro práva dítěte zprávy o opatřeních přijatých k realizaci práv uznaných v ÚPD a o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo.⁵³⁾ CRC následně předkládá prostřednictvím Hospodářské a sociální rady OSN každé dva roky zprávu o své činnosti Valnému shromáždění OSN. Ustanovení čl. 45 dále posiluje efektivitu ÚPD v tom smyslu, že podporuje vzájemnou spolupráci mezi CRC a odbornými organizacemi, umožňuje CRC doporučit Valnému shromáždění OSN, aby požádalo generálního tajemníka o provedení šetření ve specifických otázkách týkajících se práv dítěte, a umožňuje CRC činit návrhy a všeobecná doporučení dotčenému státu.

Povinnost předkládat CRC zprávy mají shodně i smluvní strany obou opčních protokolů k ÚPD.^{11), 12)}

52) Blíže viz elektronické stránky www2.ohchr.org/english/bodies/crc/index.htm.

Dále následuje exkurz do zpráv předkládaných CRC a následných závěrů CRC k těmto zprávám u vybraných států, a to České republiky, Francie, Rakouska, Spojených států amerických a Súdánu.

Česká republika jako smluvní strana ÚPD je povinna dle výše uvedených pravidel předkládat CRC pravidelně zprávy o opatřeních přijatých k realizaci práv dětí obsažených v ÚPD. V současné době ČR předložila třetí a současně čtvrtou zprávu, které zahrnují období od roku 2000 do roku 2006. ČR současně předkládá zprávy o plnění závazků vyplývajících z realizace Opčního protokolu k ÚPD o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Druhý opční protokol ČR doposud neratifikovala.

V předkládané zprávě ČR především reaguje na doporučení CRC vzešlá z druhé zprávy. Mezi tato doporučení patří mimo jiné zlepšit sběr, vyhodnocování a praktické využívání dat týkajících se ohrožených dětí včetně obětí CSEC, zefektivnit vzdělávání specialistů a osob pracujících s dětmi, podporovat spolupráci s nevládními organizacemi. Dále CRC doporučuje učinit opatření k zabránění špatnému zacházení a zneužívání dětí v rodinách, ve školách, v ústavech, na úřadech apod., vytvořit efektivní systém vyšetřování domácího násilí a zneužívání dětí, přijmout legislativu proti fyzickým trestům, věnovat pozornost fyzickému i psychickému zotavení poškozeného dítěte, zlepšit ochranu poskytovanou obětem CSEC aj.

Zpráva dále reflektuje změny v trestním právu ČR týkající se CSEC⁵⁴⁾ a domácího násilí včetně zpřísnění sankcí, je zdůrazněna preventivní činnost v oblasti ohrožených dětí (např. projekt Šance zaměřený na děti v ohrožení apod.), přijetí Národního akčního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, aspekty přístupu k poškozeným dětem (např. zřizování speciálních výslechových místností), problematika odhalování a rehabilitace obětí CSEC, úloha nevládních organizací v této oblasti apod. Navzdory protichůdným tendencím byl udržen věk trestní odpovědnosti na hranici 15 let. Zpráva dále řeší aspekty mezinárodních únosů dětí, otázky ochranné a ústavní výchovy, problematiku legislativní úpravy zákazu tělesných trestů, a další aspekty týkající se ohrožených dětí.

54) *Blíže viz kapitola 5 této práce.*

Francie podala druhou zprávu k Druhému opčnímu protokolu k ÚPD v roce 2006. Ve zprávě jsou především předloženy legislativní nástroje vnitrostátního práva k potírání obchodu s dětmi, dětské prostituce a dětské pornografie, a to instrumenty hmotněprávní (především jednotlivé skutkové podstaty) i procesněprávní (např. speciální policejní útvary). Zařazeny jsou rovněž nové aspekty trestní odpovědnosti právnických osob. Dále je věnována pozornost mezinárodním adopcím, extraditcím, trestním sankcím.

Velká pozornost je věnována ochraně obětí, zejména jejich právům v trestním řízení. Jedná se zejména o vyhýbání se opakovanému výslechu dítěte, výcvik policejních specialistů pro jednání s dětmi, otázky zajišťování důkazů, problematiku znaleckého zkoumání, podporu dítěte v průběhu trestního řízení, informace a poučení poskytované dítěti, lékařskou a psychologickou péči pro dítě, ochranu soukromí a identity dětské oběti, zajištění bezpečí dítěte, aspekty náhrady způsobené škody, zotavení dítěte a jeho reintegraci apod.

Zpráva se dále dotýká problematiky prevence CSEC, na které se významně podílejí nevládní organizace. Velký důraz je kladen na boj proti dětské pornografii na Internetu, sexuálnímu turismu za dětskými oběťmi, zneužívání a násilí na dětech. Jako prostředky boje je využíváno především dostatečné šíření informací, kampaně ve školách, projekty zaměřené na zranitelné skupiny dětí aj. stranou pozornosti není ve zprávě rovněž ponechána mezinárodní spolupráce v předmětné oblasti.

Při vyhodnocení zprávy a situace Francie shledal CRC nedostatky při sběru a analýze dat týkajících se dětí v ohrožení, v neexistenci zastřešujícího úřadu pro problematiku ohrožených dětí, v nedostatečném informování o alokovaných zdrojích. CRC dále doporučil větší efektivitu v boji proti dětské pornografii, přesnější implementaci v oblasti dětské prostituce a pornografie, odstranění nedostatků v oblasti mezinárodní spolupráce.

Rakousko podalo iniciační zprávu v roce 2007. V úvodu zprávy jsou podrobně popsána relevantní ustanovení rakouského trestního zákoníku včetně skutkových podstat jednotlivých trestných činů a sankcí za tyto trestné činy. Dále se zpráva zabývá mezinárodní právní pomocí, podmínkami konfiskace nelegálních výnosů, procesními právy dětské oběti (obdobně jako v ČR jsou i zde budovány speciální výslechové místnosti), podporou poskytovanou oběti, otázkou utajování identity oběti,

vzděláváním specialistů v předmětné oblasti apod. Ve zprávě je věnován prostor podrobnému popisu preventivních projektů zaměřeným na ohrožené skupiny dětí.

Ve svých závěrech CRC přivítal reformu rakouského trestního práva, kdy došlo k rozšíření trestných činů vztahujících se k dětské pornografii a ke zpřísnění trestů. Dále bylo pozitivně hodnoceno přijetí národního akčního plánu. Nedostatky byly shledány při sběru dat vztahujících se k CSEC, v nedostatečném školení kvalifikovaných odborníků a v právní pomoci poskytované dětským obětem. Rezervy byly shledány rovněž v systému preventivních programů a ve spolupráci s nevládními organizacemi. Dále bylo doporučeno přijmout účinná opatření v boji proti sexuálnímu turismu (zejména cestou kampaně pro veřejnost), věnovat pozornost následné péči o poškozené děti a intenzivně participovat v rámci mezinárodní spolupráce.

Spojené státy americké podaly iniciační zprávu k Druhému opčnímu protokolu k ÚPD v roce 2007.⁵⁵⁾ V úvodní části je popsána kompatibilita amerického federálního trestního práva s požadavky Druhého opčního protokolu, zejména v oblasti definic pojmů, a rovněž efektivita sankcí. Pozornost je dále věnována trestní odpovědnosti právnických osob, problematice extradici, vzájemné mezinárodní právní pomoci, zajišťování výnosů pocházejících z této trestné činnosti, ochraně dětských obětí (systém programů pro poškozené děti, systémy pro odškodnění obětí), prevenci (řada účinných preventivních programů).

V rámci závěrů CRC hodnotil pozitivně široký záběr USA v oblasti boje proti CSEC, zejména pokud jde o mezinárodní spolupráci, spektrum preventivních programů a podporu obětí. CRC však dále upozornil na nedostatky při sběru dat, neexistenci národního akčního plánu pro boj proti CSEC, nedostatky při koordinaci činností jednotlivých orgánů a při spolupráci s nevládními organizacemi. CRC dále doporučil vytvořit efektivní systém vzdělávání odborných pracovníků a systém zvyšování vědomí veřejnosti o problematice CSEC, v rámci další zprávy věnovat

55) *Spojené státy americké ratifikovaly Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte dne 23.12. 2002. V iniciační zprávě pro CRC je vysvětleno, že ratifikaci USA umožňuje podpis Úmluvy o právech dítěte dne 16.2. 1995, byť tuto doposud neratifikovaly.*

zvýšenou pozornost rozpočtovým otázkám, zvážit zřízení úřadu zabývajícího se lidskými právy, zaměřit pozornost na boj proti sexuálnímu turismu a nelegálním adopcím. Je třeba rovněž zefektivnit podporu obětem, zejména v oblasti jejich psychického zotavení, a to včetně zahraničních dětských obětí.

V roce 2006 předložil iniciační zprávu k Druhému opčnímu protokolu k ÚPD **Súdán**. Zpráva je především zaměřena na boj proti zneužívání dětí při velbloudích dostizích. Zpráva uvádí státní orgány, které se uvedenou problematikou zabývají, popisuje právní základy ochrany dětí, zvyšování veřejného vědomí o předmětném fenoménu, spolupráci s nevládními organizacemi, pomoc dětským obětem, realizaci preventivních programů. Zpráva se rovněž zabývá otázkami možnosti či nemožnosti uložení trestu smrti či trestu bičování dítěti staršímu patnácti let. Pokud jde o tresty ukládané za CSEC, jedná se především o tresty vězení v různé výši (např. za otroctví pouze do výše jednoho roku), bičování, pokuty a rovněž trest smrti (např. na znásilnění). Zpráva dále popisuje konkrétní praktické kroky boje proti zneužívání dětí při velbloudích závodech a pomoc takto postiženým dětem.

V následných závěrech CRC pozitivně zhodnotil boj proti zneužívání chlapců při velbloudích dostizích a proti únosům dětí, zvyšování vědomí o CSEC, ratifikaci řady mezinárodních úmluv ze sledované oblasti, pozitivní změny ve vnitřní legislativě. CRC však upozornil na nedostatky při sběru dat týkajících se CSEC, doporučil pokračovat v legislativní reformě za účelem plné implementace mezinárodních smluv, zefektivnit spolupráci s nevládními organizacemi, pokračovat ve zvyšování právního vědomí veřejnosti o CSEC. Dále je třeba věnovat zvýšenou pozornost zranitelným skupinám dětí, zavést efektivní evidenci narozených dětí, vytvořit účinný mechanismus ochrany dětí proti CSEC. CRC dále shledal řadu nedostatků v legislativě, zejména pokud jde o definice trestných činů. Nedostatky byly rovněž shledány v systému pomoci dětským obětem a v mezinárodní spolupráci v uvedené oblasti.

6.2 Péče o dětské oběti

Jak již bylo uvedeno výše, patří děti k nejzranitelnější skupině obětí mezinárodního organizovaného zločinu a porušování lidských práv. Problematika péče o dětské oběti je však velmi rozsáhlá a výrazně přesahuje rámec této práce. Přesto považuji za důležité se alespoň v krátkosti zmínit o povinnostech v této oblasti, které smluvním stranám ukládají mezinárodní smlouvy, a jak konkrétně péče o dětské oběti probíhá.

Ochranu práv a zájmů dětských obětí najdeme ve všech instrumentech mezinárodního práva, které se týkají CSEC. Jedná se především o Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte a Protokol z Palerma⁵⁶⁾, a dále rovněž výše zmíněné úmluvy Rady Evropy.⁵⁷⁾

Obětem CSEC je třeba především zajistit řádné plnění jejich procesních práv, a dále rovněž účinnou psychologickou a psychosociální pomoc.

Mezi procesní práva patří zajištění ochrany oběti v průběhu trestního řízení. Zde se jedná především o právo na soukromí, ochranu totožnosti a podoby dětského svědka jako prevenci před zastrašováním a vydíráním ze strany pachatelů. Důležitým právem je rovněž právo dítěte, aby bylo slyšeno a vypovídalo jako svědek, na druhou stranu je třeba nevystavovat dítě sekundární viktimizaci opakovanými výslechy, stresujícím prostředím policejních služeben či soudních síní. Za tímto účelem jsou v řadě států budovány speciální výslechové místnosti, kde je dítě v odpovídající prostředí jeho věku vyslýcháno proškoleným specialistou a odděleno jednosměrným zrcadlem od dalších procesních stran. Dítě, jako osoba nezkušená a neznalá právních předpisů, musí být vždy zastoupeno, ať už svým zákonným zástupcem či zmocněncem nebo opatrovníkem. Důležitá je rovněž otázka náhrady způsobené škody, a to ze strany pachatele ale případně i státu. Dítě má rovněž právo na informace a poučení přiměřené jeho věku.

56) *K ochraně obětí v mezinárodních legislativních instrumentech blíže viz Hýbnerová, Stanislava: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování; in Právní následky mezinárodně protiprávního chování – Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. Narozeninám, PFUK, Praha 2007, str. 236 a násl.*

57) *Blíže viz kapitola 3 této diplomové práce.*

Zvláštní ochrana je poskytována obětem – cizincům, kdy tyto by neměly být v žádném případě nuceny k opuštění státu a návratu do vlasti, měla by jim být poskytnuta adekvátní podpora po dobu trestního řízení a možnost resocializace.

V oblasti psychologické a resocializační pomoci je nezastupitelná úloha nevládních organizací, v ČR např. La Strada, Dětské krizové centrum, Nadace Naše dítě, Bílý kruh bezpečí apod.

Mezi komplexní projekty zabývající se pomocí obětem komerčního sexuálního zneužívání patří v ČR např. projekt **Šance**, který je realizován od roku 1995 jako první preventivní a humanitární program pro komerčně sexuálně zneužívané děti a mládež. Projekt je založen na principu „streetwork“, kdy za pomoci pracovníků v terénu a center, kde působí odborníci z různých oborů, jsou vyhledávány potenciální oběti CSEC, kterým je poskytována podpora.

Mezi další projekty patří např. česko-německý projekt KARO, dále projekt Magdala a celá řada dalších nově vzniklých nízkoprahových center pro ohrožené děti.⁵⁸⁾

I přes množství projektů a nevládních organizací, které se zabývají sledovanou problematikou, vykazují aktivity spočívající ve vyhledávání a pomoci obětem CSEC stále velké rezervy a této oblasti je třeba věnovat mimořádnou pozornost.

58) *Blíže viz Milfait, René: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, Praha 2008, str. 147 a násl.*

7. Závěr

Není pochyb o tom, že kriminalita páchaná na dětech je závažným negativním společenským jevem, proti kterému je třeba bojovat a který je nutno v co možná největší míře eliminovat, a to včetně prostředků práva vnitrostátního i mezinárodního.

Následky kriminality páchané na dětech mohou mít krátkodobý, ale i dlouhodobý negativní vliv na jejich zdravý vývoj. Jde zejména o nebezpečí návyku k násilnému a sexuálně motivovanému kriminálnímu chování, k alkoholismu, drogovým závislostem, prostituci. Traumatizující zážitky sexuálního zneužití závisí na věku dítěte, na tom, jak dítě takové zneužití akceptuje, na poměru dítěte k pachateli, na druhu zneužití, na míře a době trvání zneužívání, na reakci okolí a na pomoci, které se dítěti po takové události dostane. Dlouhodobé účinky zneužití jsou pak více ovlivněny frekvencí a délkou zneužívání, stupněm použitého násilí a stupněm závislosti zneužívané oběti na pachateli. Pohlavní zneužití v dětství může hrát roli při vzniku alkoholové a nealkoholové závislosti, suicidálních tendencí, sexuálních dysfunkcí u žen a sexuální deviace pedofilního charakteru u mužů. Tato dysfunkce a neschopnost navazovat normální vztahy může být v dospělosti kompenzována opět sexuální deviací, snahou navazovat sexuální vztahy s dětmi apod.

Komerčně sexuálně zneužívané děti jsou většinou závislé na alkoholu, nealkoholových drogách a hracích automatech. Závislost na omamných látkách je v nich pěstována záměrně s cílem snadněji je přimět k prostituci, otupit jejich vnímání, zbavit je možnosti samostatného rozhodování i zábran a umožnit poskytovatelům drog, aby s nimi mohli snadno manipulovat. Potenciálně jsou nejohroženější skupinou z hlediska šíření pohlavních nemocí i jako oběti obchodování s lidmi, násilné a mravnostní trestné činnosti ze strany kuplířů a zákazníků. Dětské homosexuální prostituti jsou vůbec nejrizikovější skupinou z hlediska onemocnění a přenosu nejzávažnější pohlavní nemoci HIV/AIDS.

Další nebezpečí představuje tzv. sekundární viktimizace, ke které dochází u oběti po spáchání trestného činu a jejím zdrojem může být okolí oběti, orgány činné v trestním řízení, veřejnost vyjadřující se k případu apod. Sekundární viktimizace je zvláště nebezpečná v případě nezletilých dětí, které se s takovýmto stresem hůře vyrovnávají.

Nemůže být pochyb o tom, že kriminalita na dětech a zejména komerční sexuální zneužívání mají v dnešní době v celosvětovém měřítku výrazně stoupající tendenci a boj proti nim je třeba vést ve formě spolupráce všech států, kterým není lhostejný zdravý vývoj dětí a mládeže.

Tato diplomová práce si kladla za cíl stručně popsat mezinárodněprávní dokumenty týkající se kriminality na dětech, zabývat se implementací těchto dokumentů do vnitrostátního práva České republiky a vysvětlit nejdůležitější mezinárodně používané pojmy týkající se tohoto jevu.

Na základě podrobného rozboru instrumentů mezinárodního práva veřejného, který byl proveden kapitole č. 3, lze konstatovat, že z hlediska mezinárodněprávní legislativy je dětem poskytována vysoce účinná ochrana. Jednotlivé instrumenty se prolínají v rovině lidskoprávní, trestněprávní a zasahují rovněž do mezinárodního práva humanitárního. Některé ze skutkových podstat týkajících se CSEC spadají mezi zločiny podle mezinárodního práva, k jejichž postihu zavazuje Římský statut Mezinárodního trestního soudu. Regionální úmluvy jsou koncipovány konkrétněji a úžeji zavazují smluvní státy.

V otázce efektivity těchto mezinárodněprávních instrumentů, která byla rozebrána v kapitole č. 6, hrají velkou úlohu monitorovací mechanismy, mezi nimiž vyniká Výbor pro práva dítěte (CRC) zřízený na základě Úmluvy o právech dítěte. Tento výbor si zřejmě neklade za cíl docílit stejné úrovně ochrany dětí ve všech smluvních státech, přesto z jeho doporučení a závěrů plyne snaha o dosažení pokroku v této oblasti.

Velká pozornost na mezinárodní úrovni je rovněž věnována péči o dětské oběti. Zde je třeba především implementovat účinnou legislativní úpravu, zajistit procesní práva dětí včetně nároku na náhradu způsobené škody, a dále samozřejmě dbát o účinnou psychologickou a psychosociální pomoc dítěti. Mezinárodní instrumenty podrobně řeší rovněž pomoc a práva dětí – cizinců obchodovaných v zahraničních státech.

Pokud jde o legislativní situaci a otázku implementace relevantních mezinárodních úmluv do vnitrostátního práva České republiky, lze konstatovat, že vnitrostátní právo ČR je v této oblasti na poměrně vysoké úrovni. Výčet a obsah skutkových podstat trestných činů odpovídá mezinárodní úpravě, rovněž v dalších odvětvích práva je dětem poskytována

ochrana dle mezinárodních úmluv. Deficitem v této oblasti zůstává nezavedení trestní odpovědnosti právnických osob, tato legislativní úprava je však v současné době v přípravě.

Otázka efektivity mezinárodních instrumentů v praxi je stále závažným problémem ve sledované oblasti. Stále velké množství dětí po celém světě je vystaveno chudobě, ozbrojeným konfliktům, negramotnosti, fyzickým trestům jako trestním sankcím a ve školách, rituálnímu násilí a s tím souvisejícímu komerčnímu sexuálnímu zneužívání. Ve vyspělých státech je vyšetřování obchodu s dětmi a dětské prostituce poměrně častým jevem. Z tohoto důvodu a ve spojitosti s faktem, že děti jsou z hlediska pohledu na oběti trestné činnosti tou nejrizikovější skupinou, je třeba účinné prevenci, odhalování a vyšetřování tohoto typu trestné činnosti věnovat mimořádnou pozornost.

Komerční sexuální zneužívání dětí je v dnešní době bezesporu jedním z nejzávažnějších jevů, kterému jsou děti celého světa vystaveny. Je třeba na tento jev neustále upozorňovat, sledovat jej a účinnými prostředky proti němu bojovat. Doufám, že i tato práce k tomuto boji přispěla.

Seznam použité literatury:

Publikace:

1. **Čepelka, Č., Šturma, P.:** Mezinárodní právo veřejné, *Eurolex Bohemia s.r.o., Praha, 2003,*
2. **Dunovský/Dytrych/Matějček a kol.:** Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, *Grada Publishing, Praha, 1995,*
3. **Dušková, Z. a kol.:** Dětské krizové centrum Praha, *DKC, Praha 2004,*
4. **Gillernová, I., Boukalová, H. a kol.:** Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, *Karolinum, Praha 2006,*
5. **Hýbnerová, Stanislava:** Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování; in Právní následky mezinárodně protiprávního chování – Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. Narozeninám, *PFUK, Praha 2007,*
6. **Chmelík, Jan a kol.:** Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita, *Portál, Praha 2003,*
7. **Knappová/Švestka/Dvořák a spol.:** Občanské právo hmotné, 3. část, *ASPI, Praha 2007,*
8. **Milfait, René:** Komerční sexualizované násilí na dětech, *Portál, Praha 2008,*
9. **Meadows, R. J.:** Understanding Violence and Victimization, *Prentice Hall, New Jersey 1998,*
10. **Munková, G. :** Sociální deviace, *Karolinum, Praha 2001,*
11. **Murray, K., Gough, D.A.:** Intervening in Child Sexual Abuse, *Scottish Academic Press, Edingurgh 1991,*
12. **Potočný, M., Ondřej, J.:** Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část, *C.H. Beck, Praha, 1996,*
13. **Šturma, Pavel:** Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva, *Karolinum, Praha 2002,*
14. **Šturma/Nováková/Bílková:** Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu, *C.H.Beck, Praha 2003,*
15. **Vaničková/Provazník/Hadj-Mousová:** Sexuální zneužívání dětí, I. a II. díl, *Karolinum, Praha 1999,*
16. **Weiss, P. a kol.:** Sexuální zneužívání dětí, *Grada, Praha 2005,*
17. **Zapletal, J. a kol.:** Kriminologie, *Policejní akademie ČR, Praha 1995,*

Časopisecké články:

18. **Čírtková, L.:** Sexuální zneužívání dětí, *Kriminalistický sborník*, 2/1999, Praha,
19. **Sovák, Z.:** Několik úvah k ochraně dětí a mládeže naším trestním právem, *Trestní právo*, 1/1996, Praha,
20. **Sovák, Z.:** K problematice pohlavního zneužívání z pohledu platné trestněprávní úpravy, *Trestní právo*, 7-8/1996, Praha,
21. **Zoubková, Ivana:** Kriminalita páchaná na mládeži, *Kriminalistika*, 2/2001, str. 83-94,

Dokumenty:

22. Zpráva o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí – příprava na světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, *Ministerstvo vnitra ČR*, 1996,
23. Informace pro vládu o průběhu a výsledcích II. světového kongresu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, *Ministerstvo vnitra ČR*, 2001,
24. Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018, *Úřad vlády ČR*, 2008,
25. The third and fourth periodic report on fulfilment of the obligation arising from the Convention on the rights of the child and information of the Czech Republic on fulfilment of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the involvement of children in armed conflict; *Úřad vlády ČR*, 2007,
26. Consideration of reports submitted by states parties under article 44 of the Convention; Concluding observations: Czech Republic; *CRC/C/15/Add.201*, březen 2003,
27. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Initial reports of States parties due in 2006: Austria; *CRC/C/OPSC/AUT/1*, září 2007,
28. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Concluding observations: Austria; *CRC/C/OPSC/AUT/CO/1*, říjen 2008,
29. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the

- sale of children, child prostitution and child pornography; Initial reports of States parties due in 2005: France; *CRC/C/OPSC/FRA/1, listopad 2006,*
30. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Concluding observations: France; *CRC/C/OPSC/FRA/CO/1, říjen 2007,*
31. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Initial reports of States parties due in 2005: United states of America; *CRC/C/OPSC/USA/1, červenec 2007,*
32. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Concluding observations: United States of America; *CRC/C/OPSC/USA/CO/1, červenec 2008,*
33. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Initial reports of States parties due in 2006: Sudan; *CRC/C/OPSC/SDN/1, listopad 2006,*
34. Consideration of reports submitted by states parties under article 12 (1) of the Optional protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography; Concluding observations: Sudan; *CRC/C/OPSC/SDN/CO/1, červen 2007,*

Mezinárodní smlouvy:

35. Úmluva o právech dítěte, přijata dne 20.11. 1989 v New Yorku, v platnost vstoupila dne 2.9. 1990, jménem ČSFR byla podepsána dne 30.9. 1990, pro ČSFR vstoupila v platnost dne 6.2. 1991, ČR ji následně ratifikovala dne 22.2. 1993, byla vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.,
36. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, byl podepsán v New Yorku 20.5. 2000, za ČR podepsán 6.9. 2000, v platnosti i pro ČR od 12.2. 2002, vyhlášen pod č. 45/2003 Sb.m.s.,
37. Druhý opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie, přijat dne 25.5. 2000 v New

- Yorku, v platnost vstoupil dne 18.1. 2002, za ČR podepsán dne 26.1. 2005, dosud neratifikován,
38. Úmluva o nejhorších formách dětské práce byla přijata dne 17.6. 1999 v Ženevě, vstoupila v platnost dne 19.11. 2000, ČR ratifikovala Úmluvu dne 19.6. 2001, vstoupila v platnost dne 19.6. 2002, vyhlášena pod 90/2002 Sb.m.s.,
 39. Úmluva Rady Evropy ke kybernetickému zločinu byla přijata dne 23.11. 2001 v Budapešti, v platnost vstoupila 1.7. 2004, za ČR byla podepsána 9.2. 2005, dosud neratifikována,
 40. Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu byla přijata dne 15.11. 2000 v New Yorku, v platnost vstoupila 29.9. 2003, ČR podepsala úmluvu dne 12.12. 2000, dosud neratifikovala,
 41. Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu proti nadnárodnímu organizovanému zločinu byl přijat dne 15.11. 2000 v New Yorku, v platnosti od 25.12. 2003, za ČR byl podepsán dne 10.12. 2002, dosud neratifikován,
 42. Úmluva Rady Evropy o boji proti obchodu s lidmi byla přijata 16.5. 2005 ve Varšavě, v platnosti od 1.2. 2008, ČR tuto úmluvu nepodepsala,
 43. Deklarace práv dítěte, č. DE01/59, přijata v New Yorku dne 20.11. 1959,
 44. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech byl přijat v New Yorku dne 16.12. 1966, v platnosti od 3.1. 1976, za ČR byl ratifikován 22.2. 1993, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.,
 45. Římský statut Mezinárodního trestního soudu byl přijat dne 17.7. 1998 v Římě, vstoupil v platnost 1.7. 2002., za ČR byl podepsán dne 13.4. 1999, ratifikován dne 21.7. 2009,
 46. Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení byla přijata v Haagu dne 29.5. 1993, v platnost vstoupila 1.5. 1995, jménem ČR byla podepsána 1.12. 1999 a vstoupila v platnost dne 1.6. 2000, byla vyhlášena pod č. 43/2000 Sb.m.s.,
 47. Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně byla přijata v Oviedu dne 4.4. 1997, v platnost vstoupila dne 1.12. 1999, jménem ČR byla podepsána 24.6. 1998, v platnost vstoupila 1.12. 2001, vyhlášena pod č. 96/2001 Sb.m.s.,

48. Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a sexuálnímu zneužívání byla přijata v Lanzarote dne 25.10. 2007, dosud nevstoupila v platnost, za ČR tato úmluva nebyla podepsána,
49. Evropská úmluva o osvojení dětí byla přijata dne 24.4. 1967 ve Štrasburku, v platnost vstoupila 24.6. 1968, jménem ČR byla podepsána 15.12. 1999, ratifikována 8.9. 2000, vyhlášena pod č. 132/2000. Sb.m.s.,
50. Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství byla přijata dne 15.10. 1975 ve Štrasburku, vstoupila v platnost dne 11.8. 1978, jménem ČR podepsána 26.4. 2000, v platnosti od 8.6. 2001, vyhlášena pod č. 47/2001 Sb.m.s.,
51. Evropská úmluva o výkonu práv dětí byla přijata 25.1. 1996 ve Štrasburku, v platnost vstoupila 1.7. 2000, jménem ČR byla podepsána 26.4. 2000, v platnosti od 1.7. 2001, vyhlášena pod č. 54/2001 Sb.m.s.

Právní předpisy:

52. z.č. 94/1963 Sb., o rodině,
53. z.č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí,
54. z.č. 200/1990 Sb., o přestupcích,
55. z.č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (nahradil dosavadní z.č. 140/1961 Sb., trestní zákon),
56. z.č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách,
57. z.č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami ,
58. Rozhodnutí Rady (EU) č. 2000/375/SVV ze dne 29.5. 2000 o boji proti dětské pornografii na internetu,
59. Rámcové rozhodnutí Rady (EU) č. 2004/68/JHA z 22.12. 2003 o boji proti sexuálnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.

Internetové odkazy:

conventions.coe.int

www.detskaprava.cz

www.detivpasti.cz

www.dkc.cz

www.nasedite.cz

www.bkb.cz

www.ecpat.net

www.europa.cz

www.ilo.org

www.mvcr.cz

www.strada.cz

www.unicef.org

www.un.org

www.unodc.org

www.gaatw.org

Mezinárodněprávní úprava komerčního sexuálního zneužívání dětí

Abstrakt diplomové práce

Autor: Michaela Hladká

Tématem diplomové práce je mezinárodněprávní úprava komerčního sexuálního zneužívání dětí (CSEC), což je problém z mnoha důvodů zvláště podstatný zejména s ohledem na skutečnost, že dítě je vzhledem ke své snížené schopnosti obrany nezranitelnější obětí, a proto vyžaduje zvláštní ochranu. Diplomová práce poskytuje analýzu fenoménu komerčního sexuálního zneužívání dětí z pohledu mezinárodního práva veřejného.

Tematicky je práce rozdělena do sedmi kapitol. V úvodní kapitole jsou shrnuty důvody, které vedly autorku ke zpracování této práce včetně pohledu do historie a shrnutí východisek a cílů této práce. V druhé kapitole jsou osvětleny základní pojmy týkající se CSEC, což následně usnadňuje orientaci v dalších kapitolách. V další kapitole jsou podrobně rozebrány legislativní instrumenty mezinárodního práva veřejného, které se – byť v některých případech pouze okrajově – dotýkají problematiky CSEC. V kapitole čtyři je dále věnována pozornost jednotlivým druhům CSEC, a to dětské prostituci, dětské pornografii a obchodu s dětmi. Kapitola číslo pět nabízí rozbor implementací mezinárodních smluv do právního řádu České republiky a zabývá se využíváním těchto ustanovení v praxi. Šestá kapitola se zabývá efektivitou mezinárodněprávní úpravy v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jsou zde přiblíženy zprávy vybraných států a hodnocení těchto států Výborem pro práva dítěte, dále je věnována pozornost problematice péče o dětské oběti. V závěrečné kapitole jsou pak shrnuty výsledky a závěry předkládané diplomové práce.

Předkládaná diplomová práce zdůrazňuje, že komerční sexuální zneužívání dětí je vážným a důležitým problémem, který si zaslouží pozornost odborné veřejnosti a vyžaduje mezinárodní spolupráci.

Praha, 2010.

International Legal Regulation of Commercial Sexual Exploitation of Children

Abstract of Thesis

Author: Michaela Hladká

The topic of thesis is focused on international legal regulation of commercial sexual exploitation of children (CSEC), which is one of the most substantive problems regarding the fact that the child is the most vulnerable victim because of its lowered ability of defense and therefore he/she demands special protection. The thesis provides analysis of the phenomenon of commercial sexual exploitation of children regarded from the view of international law.

The thesis is divided into seven chapters. The reasons for the analysis of this topic including the history of the problem and the target of the thesis are described in the first chapter. The elemental terms concerning CSEC are explained in the second chapter which makes orientation in following chapter easier. The instruments of international law concerning CSEC are described in detail in the next chapter. The chapter four deals with the types of CSEC: child prostitution, child pornography and trafficking in children. The chapter number five offers the analysis of implementation of international treaties into legal system of the Czech Republic and deals with the use of these provisions in practice. The next chapter is focused on effectiveness of international legal regulation of CSEC in practice. The reports of several states and their assessment of the Committee on the Rights of the Child are described in this chapter. This chapter is also focused on the care of the child victims. The results and conclusions of the thesis are assessed in the last chapter.

The thesis stresses that commercial sexual child abuse is serious and important problem that deserves attention of experts and public and demands international cooperation.

Prague, 2010.